

elpou.cat | 4,50€ | maig 2026 | Núm. 420

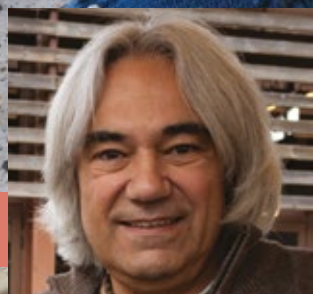
EL POU DE LA GALLINA

REVISTA MANRESANA D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

39^è
ANIVERSARI

TREBALLAR PEL FUTUR DEL CATALÀ

L'entrevista a Josep Noguera, músic i autor d'espectacles de carrer

Una formació de qualitat,
connectada amb la realitat
professional i a prop de casa

Hi tens Dret!

A UManresa t'ofereix educació superior en Salut, Educació, Empresa i ara també en Dret.

Graus

Infermeria

Fisioteràpia

Podologia (semipresencial)

Podologia-Fisioteràpia (graus simultanis)

Logopèdia (semipresencial)

Logopèdia-Audiologia (graus simultanis)

Odontologia

Medicina

Gestió de la Societat Digital
(semipresencial)

Administració i Direcció
d'Empreses (ADE)

Dret **NOU**

Mestre en Educació Infantil

Cicles Formatius de Grau Superior

CFGS Pròtesis Dentals

CFGS Administració i Finances

CFGS Comerç Internacional

CFGS Transport i Logística

CFGS Educació Infantil

UMANRESA

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

Parla'm en català

CLARET&GUBIANAS 2026

Malgrat que, segons les estadístiques, més de la meitat dels manresans parla català habitualment, l'estat de salut de la nostra llengua no és bo o, com a mínim, empitjora amb el pas dels anys i la transformació del país i la societat on vivim. L'ús social del català va disminuint i l'estadi de llengua minoritzada s'ha convertit en la moneda de canvi de bona part dels catalanoparlants que insisteixen a canviar de llengua, quan tenen tot el dret de parlar català al nostre país, i topen amb un castellà que, de vegades, arriba a imposar-se fins i tot de males maneres. És així com la mateixa falta de consciència lingüística fa trontollar l'oficialitat de la nostra llengua. I és evident que si una llengua no es fa servir, si no resulta útil, de mica a mica s'esllangueix. És el que passa entre les noves generacions –tinguin pares i mares catalanoparlants o no– acostumades a desenvolupar-se en un món en què l'ús del català pot arribar a ser escàs en segons quins ambients i la normalització lingüística fa anys que s'ha aturat. I és que la nostra cultura i idioma lluiten en un món globalitzat on costa respirar cert aire de catalanitat.

Per postres, un altre gran acord de país en una altra època, la immersió lingüística, també s'erosiona. Hi ha un especial interès per espanyolitzar l'educació a casa nostra, de la mateixa manera que hi ha interessos molt poderosos per espanyolitzar-ho absolutament tot. Les lluites a les institucions i, sobretot, als tribunals de l'Estat cada cop desgasten més i la defensa política de la llengua esdevé un estira-i-arronsa interminable que, ben sovint, convida a pensar que no hi ha millor defensa del català que no sigui el poder reglamentador d'un estat propi. Un horitzó –ara representat per projectes polítics en hores molt baixes– que asseguraria molt més el futur de la nostra llengua, que de tota manera no deixaria d'estar amenaçada pel poder del castellà, amb 500 milions de parlants a tot el món. Mentrestant, ens resta continuar teixint estratègies per promoure l'ús de la llengua en tots els àmbits i no oblidar que la nostra és una llengua de cultura, moderna i equiparable a qualsevol dels idiomes que dominen el món globalitzat. Davant d'aquesta realitat, a aquells que vulguin aprendre'l, només cal que els diguem: «Parla'm en català».

Taula rodona sobre el col·lapse de Rodalies

El dia 7 d'abril, la Sala d'Actes del Centre Cultural el Casino va acollir un intens debat sobre *El col·lapse de Rodalies* amb la participació dels usuaris de Renfe Mercè Argemí, tècnica de Patrimoni de l'Ajuntament de Manresa, i Miquel Rovira, director de l'àrea de Sostenibilitat d'Eurecat Centre Tecnològic, acompanyats pels alcaldes de Manresa, Marc Aloy, i Sant Vicenç de Castellet, Daniel Mauriz, en una taula moderada per l'autor del reportatge, Josep Tomàs.

El 6 de maig lliurem els premis Oleguer Bisbal

En el marc del 39è aniversari de la publicació, el dimecres 6 de maig, a les set del vespre, a la sala d'actes del Casino, es lliuraran els trenta-unens premis Oleguer Bisbal en les modalitats de manresà d'actualitat, manresà del Pou i *manresà més manresà*, escollits per votació popular entre els lectors. Podeu fer-nos arribar el vostre vot per als Premis Oleguer Bisbal 2026 al nostre web (www.elpou.cat) o deixant-lo a la redacció de la revista, fins al 30 d'abril.

Ignasi Cebrian, Pau Gros i Laura Serrat publiquen obres

Aquest mes Ignasi Cebrian ha presentat el llibre *Vores* (Parcir Edicions Selectres), amb textos publicats darrerament per ell mateix a la secció d'aquesta revista *Natura urbana*. També l'il·lustrador a les pàgines d'aquesta revista, Pau Gros, acaba de publicar a You Tube la primera entrega d'un seguit de publicacions amb temes de l'àlbum que va publicar l'any passat *Grande Sexitos* (Autoeditat 2025) i que és el seu primer treball com a cantautor. I Laura Serrat, col·laboradora en les pàgines d'opinió, acaba de publicar el llibre *Camí de Marina*, guardonat per la UAB, sobre l'experiència del Dani, el pastor transhumant del Camí Ramader de Marina.

De la sala Loyola al teatre Kursaal

El diumenge 10 de maig s'estrenarà al teatre Conservatori el documental *De la sala Loyola al teatre Kursaal*, una conversa entre Joan Morros i Ramon Fontdevila, acompanyada de fotografies i vídeos, amb guió d'Àngels Fusté i Rosa Clarena. La projecció del documental es farà a les 11 h i l'acte serà presentat pel periodista Xavier Domènech.

El Pou estrena butlletí informatiu

Coincidint amb el 39è aniversari, la revista estrena butlletí informatiu, que amb una periodicitat quinzenal s'enviarà a subscriptors i lectors de la nostra publicació, amb l'objectiu de comunicar notícies puntuals i les novetats que apareixen regularment en la pàgina web www.elpou.cat.

Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Ramon Fontdevila

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc García

Vocals: Joan Cals, Carles Claret,
Josep Maria Mata, Lluís Matamala,
Josep R. Mora, Montse Rosell, Jordi
Sardans, Teresa Torra i Joan Vilamala.

**Redacció, administració,
publicitat i subscripcions:**

Carrer Sobrerroca, 24, baixos

08241 - Manresa

Telèfon: 93 872 50 18

www.elpou.cat

elpou@elpou.cat

NIF: G58376682

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Jordi Estrada, Josep M. Oliva,
Alba Pararols, Ferran Sardans, Roger To-
rras, Lluís Virós.

Disseny: Carles Claret i Marc Prat

Maquetació: Marc Prat

Portada: Aula del Centre de Normalització
Lingüística Montserrat. Foto: Joan Closas.

Fotografia: Jordi Alavedra, Enric Casas,
Joan Closas.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Gemma
Calmet, Maria Camp, Llorenç Capdevila,
Carme Carrió, Jordi Casas, Ignasi Cebrian,
Cercle Artístic de Manresa, Col·legi d'Engi-
ners Tècnics Industrials de Manresa, Laura
Estrada, Carla Fernández, Josep M. Fius, Àn-
gels Fusté, El Galliner, Maria Gallofré, Jordi
Girabal, Josep Girabal, Pau B. Gros, Jaume
Gubianas, Adam Majó, Robert Martí, Josep
M. Mata, Oriol Pérez, Maria Picassó, Qua-
derns de Taller, Montse Rosell, Laura Serrat,
Erques Torres, Joan Vilamala.

Administració:

Roger Torras

Impressió:

Difoprint, SL.

General Prim, 3-5.

08272 Sant Fruitós de Bages

Tel. 93 876 05 27

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.

Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987

ISSN: 2253-6647

Revista fundada el 1987

Membre de l'Associació

Catalana de la Premsa Comarcal

Premi Tasis Torrent 1991

Amb el suport de:

**Generalitat
de Catalunya**

Les col·laboracions que apareixen
signades a la revista no representen,
necessàriament, l'opinió
d'El Pou de la gallina

SUMARI 430

Maig 2026

6 **DE MES A MES**

8 **ÀLBUM DE VISITES** DAVID FERNÁNDEZ. Jordi Estrada

9 **600 PARAULES** EL CATALÀ, ENDINS O ENFORA

Adam Majó

10 **FAVETS...**

PAPER, PAPER. Josep M. Oliva

EL PATRIMONI INDUSTRIAL . Jordi Sardans

11 **...I TREMEDES**

IRAN, AL 'PARQUE DEL AHORCADO'. Maria Gallofré

QUAN EL TRAJECTE ÉS EL MÉS IMPORTANT. Laura Serrat

12 **TEMA DEL MES**

MOLTS MANRESANS TREBALLEN PEL FUTUR DEL CATALÀ

Joan M. Serra, Jaume Puig. Fotos: J. Alavedra, E. Casas, J. Closas i arxius particulars

32 **INNOVACIÓ I TECNOLOGIA** LES CENTRALS HIDROELÈCTRIQUES

REVERSIBLES, Josep M. Macià

33 **NATURA URBANA** PRIMAVERA SILENCIOSA, EN CATALÀ. Ignasi Cebrian

34 **INDRETS** LA SERRA D'AUBENÇ. Josep M. Mata, Josep Girabal

36 **D'AQUÍ I D'ALLÀ** JEAN-FRANÇOIS TALY (FRANÇA)

37 **L'ENTREVISTA** JOSEP NOGUERA ANTONELL. Jordi Sardans

41 **QUADERN OBERT** Pura Travé

42 **FILA CULTURAL** LLUÍS CALDERER, AMB INCERTESA I POESIA

Joaquim Noguero

44 **LÈXIC A LA MANRESANA** VAIC AMB BICI. Jaume Puig

45 **CRÒNICA SOCIAL** CELEBRACIÓ DELS REIS D'ORIENT A MANRESA RIU

(1956). J. S.

46 **PROPOSTES** Maria Camp, Jordi Casas, Joan Morros i Aleix Solergibert

47 **PATRIMONI CIUTADÀ** BLOC DE PISOS DE MODEST PADRÓ. Lluís Virós

48 **FANAL DE CUA**

MANRESANS DE CINE. Llorenç Capdevila

LOVERS. Joaquim Noguero

45 **EL CUL DEL POU**

El conseller Vila presenta els plans pel català

30 de març. El conseller de Política Lingüística, F. Xavier Vila, presenta a la seu de la delegació del Govern les propostes d'acció en favor del català als municipis, en presència d'alcaldes de la comarca i representats dels diversos àmbits socials i culturals.

El nou pavelló al Congost mou polèmica

1 d'abril. L'equip de govern renuncia a reformar el Nou Congost i aposta per construir un nou pavelló, al costat de l'actual, cosa que obligarà a modificar el Pla d'Ordenació. El grup de Junts acusa l'alcalde de llençar 500.000 euros amb treballs iniciats.

La Setmana Santa genera expectació

3 d'abril. La processó del Divendres Sant atrau una multitud, que segueix amb especial interès la Dansa de la Mort, els Armats i el pas de la Macarena. Els actes havien començat el 29 de març (Diumenge de Rams), amb la processó del Silenci.

Les caramelles tanquen el cicle de Pasqua

5 d'abril. Els grups d'esplai de Crist Rei i la Sagrada Família porten les cantades de caramelles al centre de la ciutat i als barris, durant el dissabte. El dia de Pasqua les caramelles arriben també a les cases del nucli de Viladordis.

Càritas porta a la Plana l'exposició 'Aixopluc'

8 d'abril. Càritas Arxiprestal presenta a la sala de la Plana de l'Om l'exposició *Aixopluc*, de Marià Dinarès, promoguda per l'Albergueria de Vic. En el marc de la mostra, el periodista David Fernández parla sobre el problema dels desnonaments.

L'Associació per al Parkinson celebra aniversari

11 d'abril. La plaça Major és l'escenari de la celebració del primer aniversari de l'Associació per al Parkinson de la Catalunya central, amb l'actuació de diferents grups de música.

El festival Batecs convida a la participació

12 d'abril. La vuitena edició del festival Batecs anima durant quatre dies a participar en diverses propostes de dansa a la plaça de Sant Domènec, on es clou la trobada amb l'espectacle *ComNous*, fruit d'un projecte educatiu.

Un miler de participants a la Marxa del Pelegrí

12 d'abril. Un total de 980 inscrits fan els diferents recorreguts, de 26, 17 o 8 km, de la Marxa del Pelegrí, entre el monestir de Montserrat i el Museu del Barroc, malgrat l'efecte dissuasiu de les previsions meteorològiques inicials que indicaven el risc de pluja.

fa 25 anys

Creixien els addictes a les xarxes

El número 156 de la revista, de juny del 2001, publicava el reportatge de Carles Claret: Internet fa que es dispari el nombre de malalts d'informàtica, en què s'analitzava la creixent influència de les noves tecnologies. En parlaven a la revista Lou Hevly, un dels pioners en l'ús de la xarxa; Jaume Orriols, responsable de l'empresa Minorisa; Josep Olivet, de l'empresa Altecom; Ramon Barlam, un dels promotors de la xarxa ciutadana de Callús, i Josep Camprubí, responsable del Centre d'Iniciatives Territorials, del Consell Comarcal del Bages, entre d'altres.

La immigració protagonitzava la Jornada d'Economia

El dia 16 de maig, la sisena edició de la Jornada d'Economia de Caixa Manresa aplegava 350 participants per analitzar el fenomen de la immigració. El dia 6, ExpoBages tancava la 21a edició amb 30.000 visitants. El dia 11, el Nou Congost rebia 3.200 espectadors per assistir al concert de Joaquín Sabina organitzat per la promotora En Concert. El dia 18, Òmnium Cultural lliurava els divuitens premis juvenils, al Casal de Joves. El dia 20, el Centre d'Esports Manresa s'imposava al CF Badalona i assolí l'ascens a la Tercera Divisió. I el dia 26 el CAE organitzava la tercera edició de la Moguda a l'Agulla.

Cantaxics omple el Kursaal

12 d'abril. Convocats per l'Associació Catalana d'Escoles de Música, 800 nens i nenes de tres a set anys, de disset centres de la Catalunya central, interpreten una cantata basada en un relat de Manuel Justícia, al teatre Kursaal.

Cantaxics al Kursaal (foto: MEES)

La FUB mostra la feina de La Bressola

15 d'abril. En el marc de l'exposició *50 anys de La Bressola* a l'edifici de la FUB4, es fa una xerrada sobre eines i estratègies immersives, a càrrec de mestres dels centres de la Catalunya Nord.

Mor Sílvia Flotats, tècnica de Joventut

15 d'abril. Mors als 57 anys la tècnica municipal de Joventut i Universitats Sílvia Flotats. Impulsora d'esdeveniments com el Campi qui Jugui o el Casal de Joves La Kampana, havia participat també en diverses entitats socials i culturals de la ciutat.

Manresa supera els 82.000 habitants

16 d'abril. En el ple municipal, es fa públic que la ciutat va assolir la xifra de 82.025 habitants, l'1 de gener de 2026, amb un increment anual d'un miler de persones, des del 2024.

Althaia aplega 450 persones en el sopar per la sala d'hemodinàmica

16 d'abril. La Rectoria Godmar de Callús acull el sopar per recaptar fons per a la construcció de la sala d'hemodinàmica d'Althaia, amb 450 participants i el suport d'una vuitantena d'empreses, entitats i associacions del territori.

Es presenta el projecte per al desdoblament de la C-55

17 d'abril. La consellera de Territori, Habitatge i Transició Ecològica, Sílvia Paneque, presenta a la Delegació del Govern l'estudi per al desdoblament de la carretera C-55 de Manresa fins a Castellbell i el Vilar, que comporta una inversió de 171 milions d'euros.

Amunt i avall, per Jordi Sardans

Espais perduts dos

Francesc Comas, geògraf i historiador, ha presentat la segona part de *Manresa. Espais perduts* (Zenobita edicions), amb 26 nous espais ciutadans que s'han transformat radicalment els darrers cent anys, amb pròleg del nostre redactor Lluís Virós, que fa una reflexió sobre la fotografia històrica i la seva importància documental, alertant-nos de les possibles manipulacions. Comas va explicar alguns des espais, com ara l'Estadi d'Atletisme de la Bonavista i el camp Flor de Lis, on hi ha el Centre Hospitalari. Va constatar que la ciutat evoluciona amb el temps per canvis econòmics, socials, polítics i culturals, però manté unes continuïtats com l'evolució de les piscines municipals. Temàticament s'han escollit dos convents, set fàbriques, tres cinemes, nou equipaments: cinc d'esportius, dos d'escolars, el sanatori de Sant Joan de Déu i l'estació de Manresa Alta, i cinc cases privades. En síntesi, s'expliquen i analitzen les imatges, i elements d'alguns dels edificis.

Nació Manresa

El febrer del 2025 al **Pou** vam parlar de les tretze xemeneies industrials que queden a Manresa, de les 64 que s'havien pogut documentar. Malgrat esmentar-les específicament, *Nació Manresa* se'n va inventar una de més i va afirmar que n'hi havia catorze. No cal dir que la intel·ligència artificial generativa també ha incorporat lamentablement l'error. És evident que si falla la base documental, falla la informació. Ara bé, la història és una matèria que requereix humilitat, perquè noves investigacions aporten noves dades que s'han d'anar incorporant a les diverses matèries de coneixement. Des del pàrquing d'una clínica dental de la carretera de Vic, hem observat la presència d'una altra xemeneia que correspon a la fàbrica Payàs, davant de l'Alcoholera Manresana. Estem investigant el cas, que qualifiquem de manera provisional com de *xemeneia clandestina*. Esperem que *Nació Manresa* no ens sorprengui amb un titular com ara: *Veieu com teníem raó? Eren catorze*.

David Fernàndez, la veu dels sense veu

Jordi Estrada

Foto: Joan Closas

L'activista i periodista David Fernàndez ha estat a Manresa per parlar de la gent sense cases i de les cases sense gent, en un acte organitzat per Càritas, en el marc de l'exposició fotogràfica *Aixopluc*, a l'Espai Plana de l'Om. Sempre a peu de carrer de les reivindicacions socials i col·lectives, Fernàndez sap bé de què parla. Compromès des de ben jove amb les lluites universitàries, veïnals, obreres i nacionals, Fernàndez continua combatent al costat dels més desfavorits, conscient que «la democràcia no és votar cada quatre anys, sinó implicar-se dia a dia en la defensa dels drets personals i col·lectius». Un d'aquests drets, reconegut per la Constitució però en suspensió permanent, és el dret a un habitatge digne. Fernàndez apunta que en aquests darrers setze anys, només al Països Catalans, s'han produït cap a quatre cents mil desnonaments, i que a Barcelona, ara mateix, hi ha cap a dues mil perso-

nes que dormen al carrer. Acusa els poders públics de protegir l'especulació, en comptes de combatre-la. Retreu a l'exministre Ábalos que, en certa ocasió, afirmés que «un habitatge és un bé de mercat i és un dret social». Per a Fernàndez, un habitatge només pot ser un bé de mercat si abans no és reconegut com a dret social. Davant la falta d'habitatge, Fernàndez advoca per recuperar sòl públic i fomentar el cooperativisme d'ús. D'altra banda, denuncia la voracitat dels fons voltors i constata com els lloguers, aquests darrers anys, s'han enfilat tres vegades més que els sous: «De poc serveix posar topalls quan els preus ja són tan alts». I tot això en un marc social en què el risc real de pobresa seria d'un 42%, si no fos pel suport i la solidaritat d'entitats benèfiques, el voluntariat i la contribució, no pas arreu, dels serveis socials municipals. Com diu Fernàndez, «el problema no és només el que ens fan, sinó que ens ho deixem fer».

Adam Majó

El català, endins o enfora

Ara, a pilota passada, és fàcil criticar el discurs sobre la llengua del temps del procés. Es deia que a la república catalana el castellà conservaria el mateix estatus que ara i que això, la independència, no anava de llengües sinó de democràcia i benestar. Es volia evitar el que va acabar passant, que la llengua familiar o habitual acabés sent un factor molt determinant a l'hora de decantar les persones a favor o en contra de la secessió.

Va ser un error, obviar la qüestió lingüística, perquè no parlar clar o prometre coses que ni tu mateix et creus, acaba sent sempre contraproductiu. S'hauria d'haver dit clarament que la república catalana no seria monolingüe, per descomptat, i que el castellà continuaria sent una llengua amb molta presència pública i d'ús auxiliar de l'administració, però que el català assumiria una posició molt més preferent i referencial que en l'actualitat. Com passa a tots els estats nació d'Europa.

Fracassat el procés, el debat i la preocupació per la llengua han recuperat protagonisme, en un moment en què les dades optimistes i les pessimistes es combinen deixant un panorama incert i fins a cert punt desconcertant. En termes absoluts, mai no hi havia hagut tants parlants de català, ni tanta producció literària, audiovisual o musical en la nostra llengua. En volum, superem la mitjana de les llengües europees, incloses moltes de les que tenen un estat nació mitjanet al darrere. Alhora, però, la baixa natalitat i l'arribada de persones d'altres llocs del món ha reduït fins a nivells inèdits la proporció de persones que parlen català habitualment. Fins al punt que, en algunes ciutats i zones de l'àmbit lingüístic, el català ha esdevingut literalment residual. Al mateix temps, la transformació de les

estructures socials i l'afebliment dels vincles associatius i comunitaris han creat una sensació de desfeta i pèrdua de continuïtat que en el nostre cas es barreja directament amb l'anomenat mal de llengua.

Que la llengua recuperi centralitat en el debat públic i que es reforcin les iniciatives d'aquest àmbit no és només lògic sinó també necessari. En una lluita que sempre ha combinat dos enfocaments compatibles, però no sempre complementaris: endins i enfora, exigir els drets dels catalanoparlants i guanyar nous parlants. En el primer cas, es requereix sobretot fermesa i una certa mala llet, mentre que en el segon cal molta més empatia i flexibilitat. En un és útil potenciar els espais-bombolla on el català és clarament hegemònic, per poder *viure en català*, ni que sigui a estones. En l'altre cal contacte i barreja, compartir espais i vida amb persones que parlen poc i malament el català, amb l'objectiu, precisament, que el parlin més i millor.

Des d'una perspectiva potser ens mostrarem inflexibles i empenyats quan algú ens posa un cafè amb gel si l'hem demanat amb llet, en l'altre, en canvi, somriurem, traurem ferro al malentès i mirarem d'explicar-nos. Des

de la perspectiva dels drets, pot tenir sentit portar la canalla a escoles on el català sigui la llengua majoritària. Des de la perspectiva de l'expansió, en canvi, preferirem que convisquin en entorns tan plurilingües com la mateixa societat, per tal d'encomanar la llengua per contacte.

Servidor, no cal dir-ho, és partidari de prioritzar la segona visió, la d'estendre el català i la catalanitat encara que això impliqui desdibuixar-la i redefinir-la, enlloc de voler-la immaculada, però restringida als que l'hem mamat de petits.

Soc partidari d'estendre el català i la catalanitat, encara que això impliqui desdibuixar-la i redefinir-la

Josep M. Oliva

Paper, paper

Si en llegir «paper, paper» us ha vingut al cap la cançó de La Trinca vol dir que anem bé: som de la mateixa generació o de generacions properes, i ens entendrem. L'any 1977 el trio de Canet començava cantant «paper, paper» la seva Oda al paper del wàter; prop de cinquanta anys després el «paper, paper» que encapçala aquesta columna vol ser el títol d'una oda a tots els altres. Una oda al paper de diari, al dels llibres, al de les factures, al dels prospectes dels medicaments i a tots aquells que estan amenaçats de mort per la plaga digital que vol traslladar qualsevol cosa escrita a una pantalla. De fet, i tornant a la cançó de La Trinca, tal com està tot, el de wàter és l'únic paper que té el futur assegurat. Escric això després de llegir un original anunci del diari *Ara*. Un text de cinc paràgrafs enmig d'un full tot blanc, on se'ns anima a fer-nos-en subscriptors, amb diferents arguments, tots lloant els beneficis de llegir en paper. «El paper i tu. Tu i les paraules impreses. Un espai privat. D'intimitat. Sense interrupcions. El gest de girar full. La màgia de l'atenció sostinguda. La calma. La reflexió. El pensament lliure. Perquè un diari en paper és l'espai més segur per al pensament crític. La ciència ho avala. Gairebé un centenar d'estudis ho confirmen: llegir en paper permet entendre millor, recordar més i facilita reflexionar críticament. Així que, i si passem pàgina de tant en tant? Literalment. Sense algorismes que pensin per nosaltres, sense distraccions de fonts poc fiables, en un món més ordenat, jerarquitzat, curat. En un diari de paper».

Compro el diari de paper perquè és com el llegeixo més de gust, i també per sentir aquella íntima satisfacció d'estar fent un acte de militància. Un gest que faig extensiu a d'altres informacions impreses cada cop que una empresa o qualsevol entitat m'ofereixen la possibilitat de rebre les seves comunicacions per internet. Ni em deixo convèncer quan em proposen l'alternativa digital «per a la meua comoditat» ni tampoc quan em volen entabanar amb una suposada elecció «més ecològica». Com si les grans companyies estiguessin preocupades per alguna cosa més que no fos pels seus indecents beneficis. Trio sempre paper per molts motius. Pels que explica l'anunci de l'*Ara* i també per allunyar-me de la tirania de les pantalles. Pensant, potser ingènuament, que encara som a temps de revertir-la.

Jordi Sardans

El patrimoni industrial

La solsonina Mónica Mendoza, arquitecta de professió i màster en Teoria i Història de l'arquitectura, va presentar a l'Ateneu les Bases *El conjunt de les fàbriques tèxtils del Cardener. Què va ser i què en queda?*, editat pel Museu de l'Aigua i el Tèxtil de Manresa. El llibre és una contribució didàctica per a la conservació del patrimoni industrial del Cardener, dirigida al conjunt de la població. L'arquitecte Antoni Vilanova assenyala la voluntat de l'autora de conscienciar sobre la preservació de les construccions fabrils, sobretot de veure a través de la investigació «el testimoni documental com un fil de la història que no es pot trencar». És important la part gràfica amb fotografies de diversos arxius, moltes d'elaboració pròpia i de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya. L'autora deixa clar que no és un llibre per a arquitectes ni historiadors especialitzats. Explica com funciona una fàbrica a partir d'un esquema elemental de la del riu a Cardona, on potser li falta mostrar la connexió entre el riu i el canal. Intenta simplificar els conceptes tècnics per tal d'explicar-los en una fotografia. Assenyala sense definir els tres tipus de colònia existents: bàsica, desenvolupada i evolucionada, segons els criteris de Jordi Clua. Defineix bé la nau, la fàbrica de pisos i el *shed* o coberta amb dents de serra.

Històricament s'ha basat en l'estudi de Llorenç Ferrer *La industrialització tèxtil de Cardona en el segle XIX*, que sintetitza correctament i aporta algunes novetats com el recull d'un historiador cardoní del segle XIX que va fer un estudi sobre el molí paperer de Cardona. Mendoza va recordar que fins al 2003, la Fàbrica Gallifa de Sant Joan, comprada per l'Ajuntament, no es va convertir en un espai sociocultural i la dels Panyos va estar a punt de desaparèixer. Al col·loqui va sorgir la polèmica de les rescloses. L'Ajuntament manresa les ha catalogat des del 2011 i ha entrat en conflicte amb l'Agència Catalana de l'Aigua, que ha optat per treure-les amb l'argument que no deixen circular els detritus del riu. Però fa més de mil anys que hi ha hagut molins i ens hem acostumat a l'aigua estancada que baixa per l'efecte de l'acumulació de sediments. Amb les fàbriques de riu, la producció elèctrica de les rescloses és insignificant davant d'altres energies. En contrapartida, però, es carreguen el patrimoni, així que potser el més sensat seria buscar un equilibri.

Maria Gallofré

Iran, al 'Parque del Ahorcado'

Aprofitant que ve Sant Jordi i tindrem al nostre abast tota mena de llibres, m'agradaria veure com les famílies no es llencen a cegues a comprar històries sobre com els seus fills poden superar problemes, controlar el temperament o fer-los sentir únics i especials. Temàtiques tristes relacionades amb l'autoajuda infantil o com els inventors d'aquesta tallada de rotllo anomenen: llibres sobre educació emocional. El que més em fa perdre la son és que en massa escoles de primària s'està fent un ús desmesurat d'aquest tipus de material i que els que s'encarreguen de triar les lectures escullin aquest frau expressament. No podem donar l'esquena a la literatura, per això és d'urgent importància que els més petits no es quedin sense. Cal deixar d'oferir a l'escola aquestes històries que només posen el focus en la mala experiència que està passant el protagonista. El millor de les històries no és sentir com quelcom ideal, –com ara volar o viure sense els pares amb un bagul farcit de diners–, es pot convertir en real quan obres la primera pàgina? La quotidianitat en els contes pot ser fantàstica, sempre que no t'alliçonin de manera tan òbvia sobre com ha de ser un comportament. Quants cops en Manolito va adreçar-se al seu germà com *el imbècil*? Calia una *moralina*? Tots sabíem que estava mal fet, però això no ens impedia morir-nos de riure. El nen ja és prou intel·ligent per empatitzar sense que l'indueixin a fer-ho d'una manera constant i tan òbvia. La bona literatura ja t'aplana el camí. En una entrevista recent, Elvira Lindo explica la quantitat de cartes que rebia de nens i nenes de molt lluny de Carabanchel Alto. Aquells nens iranians, italians, francesos... li feien saber com s'identificaven amb aquelles històries. La mare els cridava pel celobert avisant que ja havien jugat prou, l'avi també deixava la dentadura en un got d'aigua a la tauleta de nit i el germà petit era un autèntic consentit! Aquesta és la màgia de la literatura. La idea que s'intenta promoure quan se'ns diu que aquestes obres emocionals ajuden a crear vincles, empatia, comunitat i amor al proïsme és falsa. Tots aquests valors, o virtuts, s'adquireixen sense manuals d'instruccions tan obvis i, per descomptat, s'aprenen, sobretot, quan el focus no ets tu. I si no que li demanin a la nena iraniana que tantes cartes va enviar al *Parque del Ahorcado*.

Laura Serrat

Quan el trajecte és el més important

Una de les coses de què més gaudeixo quan viatjo és el temps que implica el desplaçament fins a arribar al destí. M'agraden els trajectes, siguin amb cotxe, tren o avió, perquè és en l'espera prèvia a l'arribada, quan s'acumula la il·lusió, les expectatives i el fet que encara queda molt per descobrir. Tanmateix, els viatges tendeixen a escurçar-se. Cada vegada són més residuals aquells periples que requerien setmanes i, fins i tot, mesos per arribar-hi, on el mateix desplaçament també era una aventura, com els viatges que relatava Jules Verne en la seva famosa novel·la *La volta al món en 80 dies*. No obstant això, hi ha persones que reivindiquen el valor del viatge i la vida que es troba en el camí, com Enric Palà (Manresa, 1997), un jove a qui aquest mes vaig tenir el plaer d'entrevistar per a *Regio7*. S'ha proposat viatjar fins al Japó pedalant, només amb una tenda de campanya i un equip electrònic per orientar-se i enregistrar el viatge. En el recorregut, que tot just es va iniciar el dissabte 18 d'abril, es proposa recórrer més de vint països en un any amb l'objectiu de superar el repte personal de pedalar cada dia per arribar fins al país asiàtic i descobrir cultures i viure noves experiències.

El seu testimoni em va sorprendre, no només per l'esforç físic que suposa travessar mig món en bicicleta, sinó també per la seva capacitat de deixar enrere les pors i les inseguretats que comporta aquest viatge. «Hi haurà dies durs amb pluja o en què passaré fred, però sé que també trobaré gent bona pel camí», em deia, i afegia: «Prefereixo viure alguna cosa dolenta, que no viure'n cap i que la por em paralitzi. Per viure, cal prendre riscos». El seu viatge és una manera de reivindicar aquells llargs desplaçaments dels aventurers que, quan encara no existien els transports moderns, s'atrevien a explorar món a bord d'un vaixell sense saber què trobarien a l'altra banda.. Avui, quan sembla que tot ha estat descobert i Google t'indica els llocs on aturar-te, el fet de pujar a la bicicleta i sortir a veure món amb les oportunitats que es presentin pel camí és un acte de coratge. Em comentava que molts dels seus amics li preguntaven per què no agafava l'avió per anar al Japó. «Però, aleshores, quina gràcia tindria el viatge?», responia ell.

Molts manresans treballen pel futur del català

Participants en l'A Tota Veu a l'Espai Òmnium (foto: Jordi Alavedra)

Manresa és una de les poques ciutats d'una certa importància de Catalunya on la quantitat de persones que s'expressen habitualment en català són més de la meitat de la població. Aquesta constatació, però, no hauria de fer-nos pensar que el futur de la llengua catalana està assegurat. Al contrari, els moviments constants de població, la influència dels mitjans de comunicació i de les xarxes socials en castellà, les reticències de determinats sectors socials i econòmics a l'hora de fer servir la nostra llengua, l'acció constant d'organismes de l'estat per erosionar l'oficialitat del català i la mateixa falta de consciència lingüística d'una part de la població catalana fan que no puguem sentir-nos cofois, sinó que ens indiquen que vivim una etapa històrica en què cal estar molt vigilants pel que fa a l'ús i extensió de la nostra llengua. És per això que molts col·lectius de la ciutat hi treballen i que l'administració municipal ha establert el Pla Estratègic per la Llengua Catalana.

Joan M. Serra, Jaume Puig

Fotografies: J. Alavedra, E. Casas, J. Closas i arxius particulars

A Catalunya sembla que hi hagi, des de fa anys, una estranya dissociació entre la importància que es dona a la llengua en moltes declaracions públiques per part d'institucions i representants polítics i l'escassetat de les dades concretes sobre el seu ús.

Ens manquen dades

És cert que cada cinc anys es fa una enquesta general d'usos lingüístics, però les dades d'aquesta enquesta, a part d'aprofundir una mica més en algunes poblacions o comarques de l'àrea metropolitana de Barcelona, per a la resta de Catalunya són tan sols per àmbits territorials. Això fa que, per a les comarques de la Catalunya central, on hi ha ciutats tan importants com Manresa i Vic, només disposem de dades globals de tot l'àmbit territorial,

i no en tinguem ni a nivell comarcal tan sols. Tota aquesta explicació ve a tomb per justificar que no disposem de cap dada actualitzada i fiable sobre l'ús del català a Manresa. Les darreres dades estadístiques sobre el coneixement de la nostra llengua a la ciutat són de l'any 2011, quan érem 76.751 habitants. L'any 2011 hi havia 57.836

habitants –un 79%– que saben parlar català, 60.900 que el saben llegir i 46.262 que el saben escriure; només 3.935 persones no l'entenien. Per tant, les darreres dades certes que tenim són de fa quinze anys.

En aquesta quinzena d'anys que han transcorregut des del 2011 s'han produït canvis demogràfics tan importants com l'arribada de gran nombre d'immigrants i una accentuada baixada en la taxa de natalitat de la ciutat, només compensada parcialment per la quantitat de naixements de mares estrangeres que, en aquest moment, són quasi la meitat dels que es produeixen a Manresa. Entre les ciutats amb més de 50.000 habitants de Catalunya, Manresa és la que compta proporcionalment amb un nombre més elevat de nadons nascuts de mares estrangeres.

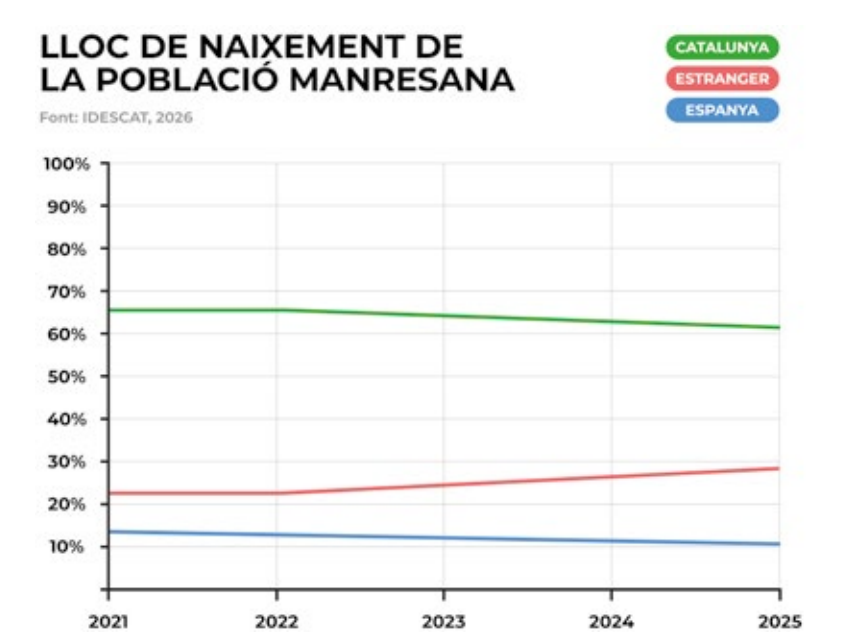
L'ús
del castellà
s'ha difós de
manera progressiva
com a llengua
de comunicació i
relació entre
el jovent

Més de la meitat dels manresans parla català habitualment

La composició lingüística de la piràmide d'edats és molt probable que s'estigui alterant profundament per la seva base sense que les dades estadístiques ho estiguin registrant, sobretot tenint en compte que les enquestes sobre llengua de la Generalitat es fan amb persones a partir de 15 anys. Tampoc no deixa de tenir importància el fet que la quantitat d'habitants de Manresa ja ha arribat als 82.025 i que el creixement de població de la ciutat es produeix, des de fa ja alguns anys, exclusivament per l'aportació immigratòria, especialment magribina i llatinoamericana. En els darrers deu anys, el percentatge de població de Manresa nascuda a l'estranger ha passat del 14% al 28% actual.

Un altre problema que patim, des del punt de vista estadístic, és que les enquestes de què disposem a nivell de ciutat no distingeixen entre saber parlar català i parlar-lo habitualment. Per la darrera enquesta d'usos lingüístics, feta a l'any 2023, sabem que el 89% dels habitants de la Catalunya central sap parlar català, però que només un 67% el parla habitualment; per tant, podem dir que la quarta part de les persones que el saben parlar el fan servir escasses vegades o mai. Si extrapolem aquestes dades a Manresa, significaria que el percentatge de població manresana que parlaria habitualment català seria un 60%, més de la meitat dels manresans.

Curiosament, les dades estadístiques més recents de què disposem, pel que fa a la llengua dels manresans, són les que facilita l'Institut Nacional de Estadística espanyol. Segons aquestes dades, recollides el 2021, un 60% dels manresans parlaria sempre o quasi sempre en català dins la família, dada

que concorda perfectament amb la que hem calculat anteriorment.

Malgrat que més de la meitat dels manresans parli en català, sí que es pot observar que s'han consolidat alguns barris de la ciutat on és excepcional sentir-hi algú parlant-hi; són barris, com la Balconada, el Xup o Sant Pau que, per l'origen de la seva població o per viure en un cert aïllament respecte del centre urbà, la gran majoria de les famílies han mantingut el castellà dels avis i besavis que van venir a viure a Catalunya, mentre que la nova població estrangera que s'hi ha establert ha adoptat el castellà com a llengua de relació; a diferència d'algun altre barri, com Mion-Puigberenguer, on s'ha produït una notable catalanització els darrers quaranta anys.

Les noves generacions no parlen tant català

Aquest 60% de catalanoparlants manresans no es distribueix de la mateixa

manera al llarg de tota la piràmide d'edats. Cal considerar que un 45% dels habitants de Manresa que tenen entre 25 i 40 anys són nascuts a fora de Catalunya; aquest interval d'edats és important perquè és quan la gent sol tenir els fills. Per tant, no és gens agosarat considerar que més de la meitat dels manresans joves no tenen el català com a llengua familiar i, possiblement, com a llengua habitual, perquè cal tenir en compte que del restant 55% no tots tenen el català com a llengua pròpia, ja que bastants són descendents de la immigració castellana de mitjan segle passat i han mantingut aquesta llengua com a habitual.

Pel que fa a la generació que puja, si mirem l'origen de la mare, és possible que només un 38% dels nens que han nascut els darrers 10 anys a Manresa tinguin la llengua catalana com a llengua inicial, mentre que un 24% tindrien com a llengua inicial l'àrab darija o l'amazig i un 28% el castellà;

Ús del català dins la família				
	Girona	Lleida	Sant Cugat	Manresa
Sempre	44'5%	36'5%	39'8%	40'3%
Freqüentment	13'6%	17'6%	18'9%	19'3%
A vegades	13'7%	15'2%	15'7%	17'4%
Mai	28'4%	30'6%	25'6%	22'9%

Font: Encuesta estructural a Hogares. Instituto Nacional de Estadística, Madrid 2022

el 10% restant parlaria altres llengües maternes. Evidentment, aquestes són dades que caldria comprovar amb una enquesta adient, però fins ara no s'ha fet cap enquesta ni estudi sobre aquest tema.

Entre tots els que no senten parlar català a casa, gràcies a l'ensenyament i segons el barri on visquin i les relacions socials que tinguin, n'hi haurà que adoptaran el català com la seva llengua habitual. Quants? No ho sabem, però almenys aquesta és la tendència fins el moment actual. És difícil de preveure fins a quin punt totes aquestes dades definiran el futur lingüístic de la nostra ciutat, però cal tenir-les en compte, sobretot si continua l'actual tendència de les persones de procedència estrangera a adoptar el castellà com a llengua principal de relació i l'hàbit de les persones de llengua catalana a parlar directament en castellà amb tothom qui sembla que no és del país.

Malgrat tot, l'actual percentatge manresà de persones de parla catalana ens situa entre les quatre ciutats del país, amb més de 50.000 habitants, que té un percentatge més elevat de població que fa un ús habitual del català, juntament amb Girona, Lleida i Sant Cugat del Vallès, tal com es veu en la taula de la pàgina anterior.

Manresa seria la primera ciutat de Catalunya per percentatge de persones que fan servir el català dins la família sempre o freqüentment, i també la que té menys percentatge de població que no fa servir mai el català.

Escoles i instituts de secundària

Fa quaranta anys, durant els primers anys de la recuperació de les institucions autonòmiques, hi havia moltes expectatives posades en l'escola catalana com a eina per recuperar l'ús públic i oficial del català després de la repressió de la dictadura franquista. L'aplicació d'un sistema de conjunció lingüística en català, acceptat majoritàriament per la societat del país, semblava que havia de facilitar la generalització de l'ús social de la llengua.

La normalització s'ha aturat

Això va ser així a moltes ciutats del país, entre elles Manresa, els anys vuitanta i noranta del segle passat, però en entrar al segle XXI s'han produït tota una sèrie de canvis socials i demogràfics que han frenat el paper de l'escola com a eina de normalització lingüística. Entre aquests canvis, cal destacar la pèrdua d'audiència de TV3 com a conseqüència de la difusió de les televisions privades espanyoles, la gran immigració procedent, sobretot, del nord d'Àfrica i dels països llatinoamericans que en 25 anys ha portat al nostre país dos milions més d'habitants, i la difusió de les xarxes socials en castellà com a mitjà principal de comunicació, d'informació i de diversió entre el jovent. I no cal negligir l'acció constant de les associacions espanyolistes i del mateix Estat per frenar la intensificació i la millora de l'ús del català com a llengua d'ensenyament.

Actualment, tant a les escoles com als centres de secundària de Manresa, es

mantenen les planificacions lingüístiques que afavoreixen el català com a llengua d'ensenyament, però l'ús del castellà s'ha difós de manera progressiva com a llengua de comunicació i relació entre el jovent que tenim a les aules i això crea situacions més o menys complexes a la majoria dels centres educatius manresans.

L'alumnat que parla català es redueix al 40%

Un fet que condiciona la realitat sociolingüística dels centres manresans és la pèrdua de la majoria demogràfica per part de l'alumnat de llengua familiar catalana. Així com als anys 80 del segle passat hi havia entre un 60-65% d'alumnat de llengua catalana a les escoles manresanes, en aquest moment l'alumnat que té el català com a llengua habitual com a molt arriba al 40% i aquest percentatge, si mirem només l'alumnat d'infantil, té tendència encara a reduir-se més.

Aquesta disminució en percentatge s'ha produït per la coincidència de diversos fenòmens demogràfics i lingüístics que han incrementat la quantitat d'alumnat d'altres llengües. Per una banda, el castellà manté la seva importància per l'aportació de la immigració llatinoamericana –a més dels descendents de l'antiga immigració castellana que no s'han incorporat al català–; per altra banda, s'ha format un potent grup d'alumnat de llengua familiar darija o amazig. A part d'aquests dos grups lingüístics, hi ha

Aula de l'institut Guillem Catà

Per què serveix aprendre català?

La majoria dels mestres i professors que hem entrevistat diuen que per a ells és un problema que la demanda de coneixement del català, a fora de l'àmbit escolar, sigui escassa. Això fa que, als instituts, una part important de l'alumnat d'altres llengües es pregunti per a què serveix realment aquell català que està aprenent a l'aula. Fa 50 anys, el fet de parlar català es veia com un signe d'arrelament al país i d'ascens social; en l'actualitat el català, per a la majoria dels alumnes dels instituts manresans, ha perdut en gran part aquests valors i la majoria s'integren a la ciutat parlant en castellà. Als centres on hi ha més predomini catalanoparlant, hi ha més alumnes d'altres llengües que fan servir el català com a llengua habitual, però quan la majoria dels d'altres llengües és molt gran, els escassos catalans que hi ha parlen sempre en castellà.

Si la societat manresana –igual que fa la catalana en el seu conjunt– no exigeix el coneixement del català per tenir una feina, per ser atès a la sanitat, per participar en activitats esportives o per comprar en una botiga, la tasca d'ensenyar la llengua esdevé molt més feixuga, sobretot al instituts, quan l'alumnat ja té una edat en què pren decisions sobre la llengua que definirà la seva personalitat en el futur. És significativa l'anècdota que ens han explicat en un institut d'un estudiant de batxillerat de raça negra, molt bon estudiant i amb un domini perfecte de la llengua, que està decebut de no poder quasi mai parlar en català en la seva vida diària perquè, vagi on vagi, la gent li parla en castellà a causa del color de la pell. Un altre problema que ens han comentat a algunes escoles és que a les universitats no es fa una formació adequada als mestres perquè puguin treballar amb tota la diversitat lingüística que es troben a les aules ni se'ls faciliten recursos per fer l'ensenyament en català en aules on potser només una minoria sap aquesta llengua. Tot depèn de la voluntat de cadascú per formar-se i per aprendre les estratègies didàctiques que caldrà utilitzar a classe.

una minoria formada per nens i nenes d'una gran diversitat de llengües africanes i asiàtiques. En total, es calcula que a Manresa es parlen unes 110 llengües diferents.

Tots els centres educatius entrevistats coincideixen a afirmar que l'adquisició del català és bastant més ràpida en l'alumnat que no té el castellà com a llengua familiar, que no pas entre els que parlen castellà a casa, especialment els llatinoamericans. Aquests solen mantenir el castellà com a llengua de comunicació oral amb els companys perquè, com que tothom els entén i tothom els parla en castellà, no veuen la necessitat d'aprendre la llengua.

La distribució de llengües per centres educatius és força desigual. A Manresa podem trobar algunes escoles i algun institut on els catalanoparlants no arriben al 10%, mentre que hi ha

alguns centres amb una àmplia majoria d'alumnat de llengua catalana. En tot cas, en la majoria de les aules de la ciutat, els alumnes de parla catalana no arriben a la meitat o, fins i tot, hi ha grups escolars sense cap alumne de llengua familiar catalana. És evident que això és un problema per aconseguir que el català es faci servir com a llengua de comunicació a l'aula quan es fan treballs en grup i, ja no cal dir-ho, al pati.

Els alumnes canvien fàcilment al castellà

Tant si l'alumnat de llengua catalana és majoria com si no ho és, el que observen tots els mestres i professors és que ha disminuït l'ús del català entre els alumnes. Així els que són de llengua inicial catalana tenen tendència a passar immediatament a parlar en castellà amb els seus companys de seguida que observen que aquests parlen castellà o que tenen alguna dificultat per

expressar-se en català. La immersió en castellà que tenen els nens de llengua catalana a través del cinema, la televisió, les xarxes socials, les activitats esportives i les relacions familiars fa que, a primària, la majoria de catalanoparlants ja es pugui comunicar còmodament en castellà, mentre que la continuada aportació immigratòria facilita que canviïn de llengua perquè conviuen amb alumnes que no dominen la llengua del país.

L'esforç del professorat per eixamplar l'ús del català

Davant aquest conjunt de dificultats, tant a escoles com a instituts de Manresa s'utilitzen un conjunt d'estratègies de promoció de la llengua: la gran majoria del professorat fa les classes en català –sobretot a primària–, les entrevistes amb les famílies s'intenta fer-les en català sempre que sigui possible, els treballs i les exposicions orals a l'aula es fan en català i les activitats escolars generals també són en aquesta llengua. En alguns centres de primària i secundària també hi ha una insistència especial perquè els alumnes utilitzin el català com a llengua de comunicació quan fan treballs en grups reduïts perquè aquesta és una situació en què bastants recorren al castellà com a llengua de relació oral, encara que el treball que estiguin redactant sigui en català.

Als centres escolars, tant de primària com de secundària, hi ha una aula d'acollida on s'escolaritzen els alumnes nouvinguts que no saben prou català per seguir els cursos normals a l'aula. A més a més, el curs actual han començat a funcionar a l'institut de Cal Gravat i a l'Institut-Escola Manresa dues Aules d'Acollida Intensiva; són aules on s'escolaritza durant 16 setmanes l'alumnat de 3r i 4t d'ESO que arriba a Manresa sense cap coneixement de català. Un cop passades les 16 setmanes d'aprenentatge intensiu de català, cada alumne s'integra al centre on està matriculat.

Estratègies per promoure la llengua

Els mitjans que utilitzen les escoles per fer aprendre la llengua depe-

nen dels recursos que els facilita el departament d'Educació, del professorat de suport que tenen i de les combinacions d'horaris que poden fer. En general, l'aprenentatge de la llengua es fa de manera molt intensa a educació infantil, on hi ha alguns centres que aboquen molts esforços com posar dues mestres a la mateixa aula, o fer grups reduïts de 8 o 9 alumnes amb una mestra a l'hora d'explicar contes, sempre amb la idea de facilitar un intercanvi oral amb la mestra que és la persona que facilita el model de llengua i que ajuda l'alumne a superar les seves dificultats de comprensió.

En algun centre, per intensificar l'ús oral de la llengua per part de l'alumnat, demanen que tot el personal administratiu i de serveis parli en català amb els nens perquè, si no és d'aquesta manera, aquests nens només parlen en català amb les seves mestres. També hi ha centres que procuren que la llengua que s'utilitzi entre els alumnes, quan fan treballs en grup, sigui el català. Altres centres han demanat places de mestres especialitzats en llengua per poder treballar de manera més individual la pronúncia i el vocabulari, especialment amb l'alumnat procedent de la immigració.

Per intensificar l'ús de la llengua catalana entre els alumnes, una escola participa en l'anomenat Repte Casteller, que es practica a diverses escoles de Catalunya. En aquest repte cada classe ha de construir un castell; cada nen de llengua catalana que manté el català amb els companys guanya un casteller, de la mateixa manera que cada nen que no té el català com a llengua inicial i parla en català també aconsegueix un casteller. Quan això no es fa, es perd el casteller. D'aquesta manera, en forma de joc, s'aconsegueix que els alumnes progressin molt més ràpidament en l'ús de la llengua i perdin la vergonya a parlar-la si no la dominen prou.

A Manresa, com segurament passa a molts altres llocs de Catalunya, l'ensenyament en català és una eina fonamental perquè molts nens i nenes

aprenuin el català i perquè els que ja tenen el català com a llengua inicial, la mantinguin. I tot això s'aconsegueix amb un gran esforç i dedicació de la majoria dels mestres i professors de les escoles i dels instituts, dedicant-hi hores tant en la preparació de les activitats com en la formació personal.

Que el sistema educatiu funcioni en català no és tan sols important per a l'alumnat, sinó que també ho és per als pares, sobretot els que són d'origen estranger. Hi ha escoles i instituts on es fan classes de català per als pares dels alumnes que el vulguin aprendre, dins el Pla Educatiu d'Entorn. Per a la gran majoria de les famílies que no tenen com a llengua el català, l'escola és l'únic lloc on les persones se'ls adrecen en català i on se'ls demana que facin l'esforç d'aprendre aquesta llengua per fer les entrevistes personals i seguir les reunions de pares. Si no fos per aquesta tasca pedagògica que fa el personal docent, serien totalment desconeguts de la nostra llengua. En un centre de primària ens han explicat que hi ha mares magribines que han après a parlar català per deferència a la mestra, que és l'única persona que se'ls adreça en aquesta llengua.

Imatge de la campanya Digue-ho en català, del Consell Comarcal

L'actitud de molta gent no facilita l'ús del català

Tots els centres que ens han informat han coincidit a dir-nos que la seva feina té una limitació molt clara i és que la societat manresana, en conjunt, no facilita que la gent que aprèn el català el practiqui en la seva vida diària, a la botiga, a la feina, al centre esportiu, a la consulta mèdica, etc. Això fa que la llengua de comunicació diària entre molts escolars sigui la castellana; els que són de llengua catalana només juguen o parlen en català si tot el grup ho és; immediatament que hi ha una persona d'origen estranger, el grup se li dirigeix en castellà malgrat que aquest company parli en català amb els seus professors. I, encara que de manera incipient, s'observen alumnes de llengua familiar catalana que, entre ells, es comuniquen en castellà perquè aquesta és la llengua que fan servir dins el grup de companys de l'institut. Per una mal entesa *educació*, molts manresans de llengua catalana utilitzen el castellà per adreçar-se a les persones novingudes i amb els seus fills que ja són nascuts aquí, i fan fracassar les expectatives de parlar en català que tenen moltes persones que l'estan aprenent.

Aula del Centre de Normalització Lingüística Montserrat (foto: Joan Closas)

El Centre de Normalització Lingüística Montserrat

Núria Brugarolas és la directora del Centre de Normalització Lingüística Montserrat (CNLM), que gestiona l'ensenyament de català a persones nouvingudes en l'àmbit de les comarques de l'Anoia, el Bages, el Berguedà i la Cerdanya. Ens explica que analitzant les dades dels cursos de català i dels alumnes que han atès a Manresa des de l'any 2024 fins a l'actualitat, observen un creixement sostingut gràcies al pla de xoc del Govern, que ha permès el relançament del Consorci per a la Normalització Lingüística. Brugarolas destaca que, pel que fa a nombre d'alumnes, «el 2024 en vam tenir 1.928 i el 2025, 2.497; vam poder atendre 569 alumnes més». Quant al nombre de cursos, el 2025 en van fer 121, 26 més que el 2024. El darrer trimestre –gener-març– han fet 42 cursos, amb 801 alumnes, mentre que el mateix trimestre de l'any passat en van atendre 620. «Amb aquest creixement hem aconseguit respondre adequada-

ment a la demanda», explica. I el 10 d'abril passat van tancar les inscripcions del trimestre abril-juny, que continuen a l'alça, ja que impartiran 43 cursos, amb 815 persones inscrites.

L'aprenentatge

«Per aprendre una llengua cal posar-la en pràctica tant com sigui possible», diu la Núria. Per això, una de les activitats clau dels cursos del consorci són les pràctiques lingüístiques, que permeten utilitzar el català en situacions reals i quotidianes, més enllà de l'aula. Les pràctiques tenen lloc en diversos espais col·laboradors del Totjoc i del Voluntariat per la llengua: des de comerços fins a entitats i organitzacions que garanteixen que atendran i es comunicaran en català amb qualsevol persona que s'hi adreci en aquesta llengua, per ajudar-la a guanyar fluïdesa i confiança en contextos reals. «A Manresa tenim 71 establiments adherits al progra-

ma d'establiments col·laboradors del Voluntariat per la llengua, que reben alumnes cada trimestre per fer-hi pràctiques. També reben alumnes per fer-hi pràctiques de conversa en català adaptades al seu nivell diversos equipaments de la ciutat com les biblioteques i museus de la ciutat, les residències Montblanc i Sant Andreu Salut, i algunes entitats de la ciutat com l'Esbart Manresà, l'Orfeó Manresà i el Club d'Escacs Catalònia», explica. Aquesta iniciativa s'emmarca dins de l'aposta del CPNL per oferir activitats fora de l'aula, en un entorn real i sense el suport directe del docent. D'aquesta manera, es potencia l'autonomia de l'aprenent i, alhora, es facilita que estableixi vincles i relacions en català amb el seu entorn.

Activitats complementàries

A més del Voluntariat per la llengua i les pràctiques lingüístiques, per facilitar espais d'ús segur on els alumnes

El Dia de la Llengua Materna

Cada any, el CNLM fa una activitat per commemorar el Dia de la Llengua Materna, que comença la setmana abans del 21 de febrer: es fa un mural conjunt que reflecteix la diversitat lingüística i cultural que hi ha a les aules. Els alumnes escriuen en una targeta la paraula o expressió preferida en la seva llengua materna i la traducció al català. També hi posen el nom de la llengua materna i el país d'origen. El resultat és un mural amb paraules i abecedaris diversos i significats que representen la cultura d'un país. «Donar espai i protagonisme a la llengua pròpia també forma part del procés d'aprenentatge d'una nova llengua i cultura», explica la Núria. Enguany hi han participat 175 persones amb les llengües següents: castellà –d'Espanya, Perú, Hondures, Argentina, Bolívia, Colòmbia, Cuba, El Salvador i Venèçuela–, guaraní, romanès, hongarès, ucraïnès, italià, polonès, portuguès, alemany, francès, àrab, amazic, rifyen, panjabi, rus i georgià.

puguin parlar català, es poden fer altres activitats durant tot el curs com ara participar en la coral Cor Obert, composta per voluntaris i aprenents de català, o participar en el taller de pòdcast. «A més, fem altres activitats culturals, de coneixement de l'entorn per tal que coneguim la ciutat, la cultura, les tradicions... En aquests moments hi ha 50 parelles lingüístiques; és a dir, 100 persones que es troben amb l'objectiu de parlar català, una hora a la setmana durant deu setmanes. És una molt bona manera de guanyar fluïdesa i cohesió social», explica la directora del CNLM.

Taller de pòdcasts

El taller de pòdcast és una activitat de foment de l'ús del català en què els alumnes practiquen la llengua i treballen el coneixement de l'entorn tot fent un projecte creatiu. El producte final és un vídeo curt que parodia els programes televisius sobre crims. És una activitat voluntària complementària a l'activitat docent, com una extraescolar. S'adreça a alumnes a partir d'Elemental 1, quan es considera que ja tenen certa autonomia lingüística. Per a cada episodi es forma un equip nou, amb actors diferents, de manera que al cap del curs passen pel taller una vintena d'alumnes diferents. Els objectius són usar la llengua de forma lúdica i creativa –aprendre tot fent i creant–, aprofundir en el coneixement de la història i la cultura locals, interactuar amb elements i agents locals –espais, associacions, institucions– i, sobretot, empoderar els participants com a nous parlants. A partir d'un

guió, formen un grup nou. Primer treballen el text i el context –lectura i comentari del guió, visites als escenaris de l'obra, entrevistes amb les entitats implicades...–. Després, fan tallers de teatre i assajos i, a continuació, filmen les escenes. Per acabar, fan l'estrena de l'obra –una projecció pública– i publiquen el vídeo a internet.

Campanyes de dinamització

En col·laboració amb l'assessor per la Llengua de l'Ajuntament, es fan visites a comerços per garantir la retolació en català, es revisen rètols i es fan traduccions i també es du a terme el programa de Comerços aprenents. Aquest any s'han fet 132 visites a la Sagrada Família i la Balconada per informar de la retolació i captar comerços aprenents. Se n'han captat 19 i actualment estan fent la formació de Comerç aprenent sis establiments de

Manresa. La resta iniciaran la formació els propers mesos. Aquest programa ofereix sessions de llengua i sensibilització lingüística a les persones que fan atenció al públic i parlen molt poc el català. Un tècnic del CNL visita l'establiment i al llarg de 15 sessions de 15 minuts, ensenya a la persona que atén el públic vocabulari específic del comerç o expressions d'ús quotidià en el seu comerç. Aquests comerços es distingeixen per tenir un adhesiu a l'exterior: *Estic aprenent català. M'hi ajudes?*, amb l'objectiu de trobar la complicitat dels clients perquè parlin en català als dependents i motivin la necessitat de saber-lo, practicar-lo i aprendre'l. L'any 2025 es va fer la mateixa campanya als comerços del Barri Antic, Vic-Remei, Passeig i Rodalies, al carrer Barcelona, a l'avinguda de les Bases, a la carretera de Santpedor i a la carretera de Vic.

Aula del CNLM, amb la professora Teresa Torra (foto: Joan Closas)

El Centre de Formació d'Adults Jacint Carrió i Vilaseca

Sílvia Martin Molina, professora de Comunicació del Centre de Formació d'Adults Jacint Carrió i Vilaseca, explica que al centre les classes de llengua s'organitzen en diferents nivells i ensenyaments, dins dels estudis de GES –l'ESO per a persones adultes– i altres itineraris formatius com ara l'al·fabetització, el català instrumental, les proves d'accés a la Universitat i Grau Superior, etc. Això permet atendre un alumnat molt divers, tant pel que fa a nivells lingüístics com a trajectòries vitals. En els darrers anys, s'ha potenciat especialment la integració de projectes interdisciplinaris i l'ús de les TIC, amb una participació creixent de l'alumnat i una millora significativa de la motivació i dels resultats.

Pel que fa al perfil de l'alumnat, tradicionalment, l'escola ha acollit molta població d'origen marroquí, i aquest continua sent un col·lectiu important. Actualment, s'ha diversificat una mica més el perfil i hi ha un increment notable d'alumnat procedent de països de l'Amèrica Llatina, sovint amb estudis o titulacions al seu país d'origen, que necessiten reenganxar-se al sistema educatiu català, ja sigui per homologar estudis o per millorar les seves oportunitats laborals.

També ha augmentat la presència de persones provinents d'Ucraïna i de països africans, fet que reforça el caràcter multicultural del centre. Els darrers anys el nombre d'alumnes ha augmentat considerablement i actualment hi ha llargues llistes d'espera, sobretot en els nivells més baixos.

Les matèries de llengües no es treballen només des d'un enfocament

lingüístic tradicional, el treball per projectes és un element clau. Aquests projectes tenen sovint un fort vincle amb el barri, la ciutat i el territori, fet que dona sentit als aprenentatges i afavoreix la inclusió i la participació activa. El treball de la llengua es caracteritza per un enfocament inclusiu, la connexió constant amb la realitat de l'alumnat i la vinculació amb el teixit cultural del territori. L'escola desenvolupa diversos projectes de llengua, com ara la participació en activitats culturals: recitals de poesia a Òmnium, o la col·laboració amb Dirversos. Això permet treballar la lectura expressiva i la dramatització, millorar la confiança i la competència oral i apropar-se a la cultura literària en contextos reals.

Una altra activitat és la lectura i trobada amb autors, un projecte transversal que implica diversos grups del centre. L'alumnat treballa una obra literària d'un autor de proximitat i culmina amb una trobada directa amb ell en un espai de la ciutat. També es fa ràdio –pòdcast, emissió per Instagram–: l'alumnat crea continguts radiofònics relacionats amb els continguts treballats a classe.

Activitat de pòdcast del CFA Jacint Carrió (foto: arxiu particular)

Imatges de la FUB i l'EPSEM (arxius particulars)

UManresa i EPSEM, dues universitats ben catalanes

A Manresa hi ha dues universitats: la UManresa, que està associada amb la Universitat de Vic, i l'Escola Politècnica Superior d'Enginyeria de Manresa, que forma part de la Universitat Politècnica de Catalunya. En tots dos casos, són universitats que mostren una actitud totalment favorable a l'ús del català, tant pel que fa a la llengua de docència com al seu ús com a llengua de comunicació interna i externa. Totes dues compten amb plans de llengües, reglaments d'usos lingüístics, plans d'increment de la docència en català, plans d'acollida d'estudiants d'altres llengües i bústies per a les queixes o comentaris dels estudiants que no vegin respectats els seus drets lingüístics. També ofereixen cursos de formació en català per a l'alumnat i el seu professorat. Tant a l'una com a l'altra arriben a un 80% d'hores de docència en català en els graus i treballen per ampliar l'oferta de màsters i postgraus en català.

UManresa té la característica particular de comptar amb uns 400 alumnes de procedència francesa, especialment en els graus de Fisioteràpia i Podologia. A aquest alumnat se li deixa escollir la llengua de docència entre català o castellà; dins la mateixa universitat els alumnes francesos han d'assistir a classes de català o castellà

gratuïtes per aconseguir el nivell B1 per poder fer les pràctiques. La realitat és que pocs alumnes francesos opten pel català i la majoria s'estimen més obtenir el B1 en castellà. Pel que fa a la docència, actualment es formen uns grups en llengua castellana per a l'alumnat francès i uns altres en català per a l'alumnat de Catalunya perquè l'experiència va demostrar que era molt difícil mantenir les classes en català amb tot l'alumnat barrejat i, de vegades, s'acabava fent la classe en castellà i no es respectaven els drets lingüístics de l'alumnat català. El curs 2026-27, en aquesta universitat s'oferirà el nou grau de Dret, que formarà en català els nous advocats, fet que a fer avançar la nostra llengua en el món judicial.

L'Escola Politècnica Superior d'Enginyeria únicament ofereix en castellà els cursos del grau en Enginyeria de Recursos Minerals –l'antiga enginyeria de Mines– perquè la majoria de l'alumnat procedeix de tot l'estat espanyol i també de Sud-Amèrica. Aleix Llussà, sotsdirector de Qualitat i Estudiants, concreta que sí que hi ha hagut canvis significatius en els màsters, on hi ha més estudiants estrangers i es fan en anglès en un 14,10% i en espanyol en un 9,34%. «En aquest curs un 40% dels estu-

dients de màster són estrangers i això fa que en tinguem on la llengua d'impartició és del 100% en anglès», diu. El professorat de fora també s'ha incrementat, «aquest curs un tenim al voltant d'un 10% de professors estrangers». Tot i això cal tenir en compte que la normativa requereix el nivell C1 de català per als nous professors que es contractin, i en el cas de la captació estrangera han d'anar superant els cursos de català fins arribar al C1 en 4 anys com a màxim. «Tenim professor estrangers seguint cursos de català, tant en el Servei de Llengües de la UPC com en el Consorci per a la Normalització Lingüística de Manresa. A la UPC hi ha un Pla de Llengües i se segueixen els acords de política lingüística del sistema universitari i de recerca de Catalunya», explica. Recentment s'han aprovat protocols per fomentar el català en el programari dels equips informàtics o per incrementar la docència en català. A més, al desembre de 2025 es van aprovar els nous estatuts de la UPC en què a l'Article 9 de Llengua s'hi defineix el català com a la llengua pròpia de la Universitat i el seu vehicle d'expressió normal en totes les seves activitats; a banda de garantir els drets lingüístics de les 4 llengües oficials que hi ha a Catalunya.

El Pla Estratègic per la Llengua Catalana a Manresa

El Pla Estratègic per a la Llengua Catalana va néixer el setembre de 2024 amb l'objectiu de fer front a la situació regressiva del català. La creació d'una taula social, una bústia ciutadana per recollir dubtes i suggeriments, l'ampliació de la comunitat catalanoparlant, campanyes de conscienciació i assegurar la retolació en català són algunes de les accions que duu a terme.

Tània Infante, regidora de Comerç, Cultura i Llengua, explica que el primer àmbit de treball en què s'han centrat ha estat el de la retolació comercial: «Estem contents de com s'estan adaptant els establiments contactats. Si se'ls explica en fan cas, malgrat comentaris que critiquen la imposició del català». Marc Orriols, assessor per la Llengua Catalana, explica que volen que es percebi que el que estan fent no és una cosa dolenta i remarca que de moment, tot i que encara no s'ha aplicat cap sanció, la gran majoria dels 86 establiments revisats que incompleixen la normativa, dos terços, un 65, % (52 comerços) ja s'han adaptat: «Això està funcionant. Hem posat una primera pedra sòlida». I la regidora hi afegeix que es vol que «el paisatge lingüístic compleixi amb la normativa. Hi ha comerços pendents de corregir. De sancions, si cal, n'hi haurà. Tot té el seu ritme».

Com a mesura preventiva, s'ha modificat el procediment per a l'obtenció de la llicència d'activitat. Ara hi ha un espai per indicar el rètol i han d'indicar que seguiran la normativa. «Hi ha hagut molt bona acollida entre gestories i empreses d'enginyeria. Volíem arribar a aquells tècnics que té tothom perquè tenen capacitat d'influència», diu Orriols, que explica que des de l'Ajuntament també es col·labora en la campanya de Comerços aprenents i es promou que la capacitat d'actuació sigui més gran. «S'ha passat de tres o quatre comerços aprenents a una trentena», diu. D'altra banda, la regidoria treballa en la campanya Àrea Jove, amb activitats per a adolescents i joves, a partir de 12 anys. «Totes les programacions familiars les hem agrupat sota el títol d'*Al carrer!*: per a joves infants i famílies: volem generar espais lingüístics segurs, jocs a les places, cinema a la fresca».

Accions a l'esport i l'administració

En l'àmbit de l'esport, es va fer una prova pilot, proposada per Plataforma per la Llengua amb el suport de Política Lingüística, per a entrenadors i directives, sobretot del futbol. «I ho volem continuar», diu la regidora Infante. «Vam fer formació de consciència lingüística. És important que parlin català, perquè són persones referents», remarca el Marc. L'àmbit de l'esport el començaran a fomentar ara, després del treball amb els paisatges comercials.

Dins de l'administració també hi estan treballant. Orriols explica que «hi ha un reglament de l'ús de la llengua catala-

na. Tenim competències, sobretot en comunicació i clàusules lingüístiques en la contractació. Això ja existia i ara les volem reimplementar, aplicar-les bé... fer un seguiment». Tània Infante hi afegeix que «no hi havia uns criteris per poder-les valorar i és important que els tècnics sàpiguen com avaluar i actuar». A proposta del grup municipal de Fem Manresa, es va aprovar una moció per modificar les clàusules en les bases de les subvencions (esports, cultura, ensenyament) i ara ja són vigents. El reglament és per a totes les empreses públiques. «Com en el cas dels comerços, esperem que el que estem fent tingui conseqüències», diu la regidora, que hi afegeix que també fan formacions al personal de la casa: «Som conscients que quan un treballa de cara al públic està exposat. Volem aconseguir que ho visquin amb normalitat. I ser conscients que estem ajudant els nous».

Taula per al Foment de l'Ús Social del Català

La finalitat de la Taula per al Foment de l'Ús Social del Català és aglutinar tots els agents de diferents àmbits socials. N'hi ha un total de 66. «Són 66 mirades socials o consciències lingüístiques. Ens trobem un cop l'any i tractem un tema», explica Orriols. Es fan grups de treball i el primer tema va ser el fet de mantenir la llengua, en quatre grups de treball diferents. «Això ha multiplicat respostes i ha estat bé perquè tothom n'ha parlat. La finalitat és no canviar de llengua». Per a la regidora, és un espai de reflexió, que permet compartir accions. La previsió és fer una trobada anual, amb un tema diferent, que podrà ser obert entre els participants. «Ara hem parlat de consciència i volem passar a donar eines, per aplicar-ho a cada àmbit. Està previst fer una campanya pública amb el missatge de no canviar de llengua».

Un referent

Tània Infante remarca que Manresa està sent un referent de país: «Vam ser de les primeres ciutats a tenir un pla estratègic i ens venen a buscar de molts municipis perquè els expliquem què fem». «La conselleria ens ha pràcticament copiat i n'estem contents». I Marc Orriols hi afegeix que «com va dir Jordi Badia en el pregó de la Festa Major del 2024, volem que Manresa sigui la ciutat del renaixement del català». D'aquell pregó també en va sortir la proposta d'editar el llibre sobre *El parlar de Manresa*, que ha estat tot un èxit», conclou.

El paisatge urbà

A primers d'octubre del 2024, es va presentar un estudi de la Taula per la Llengua al Bages i el Moianès, formada per l'ANC, el Consell de la República, Òmnium i la Plataforma per la llengua, que constata que 245 establiments no complien la Llei de política lingüística a Manresa. El treball de camp, fet amb la participació d'una vintena de voluntaris, va revisar la retolació fixa de 2.345 establiments comercials, de 400 carrers de la ciutat, i va constatar que un 10,45% del total no complien la llei en la retolació fixa exterior. L'estudi observava, d'altra banda, molts problemes en la resta de retolació, com ara horaris, ofertes, menús, etc. i també una tendència creixent a l'incompliment de la normativa lingüística per part dels nous establiments.

L'abril de 2025 l'Ajuntament va iniciar inspeccions de consum de caràcter sancionador a Manresa amb l'objectiu de vetllar per al paisatge lingüístic dels establiments comercials. La normativa queda recollida a la Llei 1/1998 de política lingüística i a la Llei 22/2010, del Codi de Consum de Catalunya i determina que la senyalització i els cartells d'informació general de caràcter fix i els documents d'oferta de serveis per als usuaris i consumidors dels establiments oberts al públic han

Imatges de comerços que no han adaptat encara la retolació a la normativa (fotos: J.P.)

de ser redactats, almenys, en català. L'incompliment d'aquesta normativa comporta sancions econòmiques per part de l'Agència Catalana de Consum. Les inspeccions les duu a terme el servei de campanyes de control i disciplina de mercat de la Diputació

de Barcelona en col·laboració amb l'Agència Catalana de Consum i coordinat per l'assessor per la Llengua Catalana de l'Ajuntament de Manresa, càrrec nomenat amb la implantació del Pla Estratègic per la Llengua Catalana.

Consell Comarcal

El Consell Comarcal del Bages també va presentar, el gener d'aquest any, la campanya *Digue-ho en català!*, una acció que connecta la promoció de la llengua catalana amb l'àmbit del consum i la garantia dels drets lingüístics en l'atenció comercial.

La iniciativa s'ha desplegat amb visites informatives i pedagògiques a 120 establiments de quatre municipis del Bages –Sant Vicenç de Castellet, Sant Joan de Vilatorrada, Sallent i Sant Fruitós de Bages–. La campanya consisteix en una actuació directa al comerç per millorar la disponibilitat lingüística del català, especialment

Presentació de la campanya Digue-ho en català, del Consell Comarcal del Bages (foto: CCB)

en establiments que no tenen la retolació, documentació o atenció oral en català. Les visites tenen un enfocament formatiu i de suport, no d'inspecció ni sanció, i tenen per objectiu oferir orientació i recursos

pràctics perquè l'adaptació sigui fàcil i viable. David Prat, responsable de Comunicació, aclareix que «el Consell a Manresa no hi fa res, perquè ja ho fa l'Ajuntament i treballem coordinats».

La sanitat

En l'àmbit de la salut, les entitats que gestionen serveis assistencials al territori treballen de manera coordinada sota el paraigua de la Regió Sanitària Catalunya Central. I des del seu departament de Comunicació ens expliquen que, en l'àmbit lingüístic, en els darrers anys s'han anat desplegant iniciatives per reforçar l'ús del català i garantir els drets lingüístics dels pacients a tot el sistema. A Manresa, els principals proveïdors sanitaris i sociosanitaris coincideixen en un diagnòstic compartit: el català continua sent la llengua habitual i vehicular en bona part de l'activitat assistencial, però la incorporació de nous professionals procedents d'altres territoris i països ha generat nous reptes que han obligat a reforçar les polítiques lingüístiques liderades i coordinades des del departament de Salut en col·laboració amb el departament de Política Lingüística.

En aquest marc, el departament de Salut ha impulsat els darrers anys un paquet de mesures per sistematitzar la gestió lingüística al sistema públic. D'una banda, el Pla de Llengua i Salut 2024-2026 fixa l'objectiu de fer del català la llengua d'ús normal del sistema i reforçar el dret d'opció lingüística dels pacients. De l'altra, CatSalut va aprovar la Instrucció 02/2024, que estableix obligacions comunes a totes les entitats del SISCAT: designar un referent lingüístic, elaborar i implementar un pla de gestió lingüística, preveure mesures de formació i definir mecanismes de seguiment del compliment. Com a suport operatiu, el 2025 Salut va presentar una guia per ajudar els centres a redactar aquests plans i, en paral·lel, ha consolidat programes de capacització com *Prescriu-te el català* –cursos gratuïts adaptats a l'àmbit assistencial– i les primeres proves oficials de català organitzades pel mateix departament per facilitar l'acreditació dels professionals.

Tant l'Institut Català de la Salut (ICS), com Althaia i Sant Andreu Salut asse-

Panoràmica d'Althaia (arxiu particular)

guren que han desplegat plans específics per garantir els drets lingüístics dels usuaris i facilitar l'aprenentatge del català entre els professionals. Pel que fa a dades concretes, cap de les tres institucions ofereix percentatges tancats sobre l'ús real de la llengua en el dia a dia, però totes remarquen que el català manté un pes majoritari. L'ICS explica que està treballant en un registre de coneixement de llengües dels professionals. Althaia assenyala que una diagnosi feta el 2025 conclou que el català és la llengua vehicular del centre i que la majoria de professionals l'utilitzen habitualment, especialment infermeria. Sant Andreu Salut, per la seva banda, afirma que la pràctica totalitat de la plantilla mèdica parla català i que la gran majoria d'infermeria també el fa servir habitualment.

Queixes dels pacients

Sobre l'evolució dels darrers anys, els centres relacionen els canvis amb la falta general de professionals sanitaris i el relleu generacional. La jubilació de molts treballadors i la necessitat de captar talent extern ha incrementat la diversitat lingüística de les plantilles. Això ha comportat que arribin professionals sense un domini suficient del català, especialment en categories d'atenció directa. En relació amb les queixes dels usuaris, la situació és desigual. A l'ICS admeten que hi ha malestar en alguns casos quan no es pot mantenir la conversa en català amb el professional de referència, tot i que moltes d'aquestes incomoditats no arriben a formalitzar-se per escrit. Quan es presenta una reclamació, es fa seguiment del cas i sovint es constata que el professional ja està en procés de

formació. Althaia informa que rep entre tres i quatre queixes formals anuals vinculades a la llengua, que són ateses individualment. Sant Andreu Salut assegura que no ha rebut queixes en aquest àmbit i que la comunicació amb usuaris i famílies s'ha resolt de manera satisfactòria.

Per resoldre les dificultats detectades, els tres operadors han activat mesures específiques. L'ICS Catalunya Central disposa des del 2023 d'una referent lingüística i des del 2025 aplica un pla lingüístic propi amb accions com cursos, difusió del voluntariat per la llengua, sessions de bones pràctiques, recursos terminològics i participació en taules municipals per la llengua. Althaia també compta amb referent lingüística, un consell per la Llengua i programes d'acollida que informen sobre drets lingüístics, normativa i oferta formativa des del primer dia. Sant Andreu Salut ha creat igualment la figura de referent lingüística, una comissió de llengua i un pla de mesures que inclou cursos, seguiment, tallers de sensibilització i accions de foment de l'ús del català. Un dels eixos compartits és la pràctica oral dins dels equips. L'ICS informa que ja s'han creat 27 parelles lingüístiques a la Catalunya Central, 12 al Bages i 5 amb professionals que treballen a Manresa. Althaia té en marxa un programa de mentoria lingüística per crear vincles estables entre aprenents i mentors dins els serveis, i també ha impulsat grups de conversa. Sant Andreu Salut està preparant espais de conversa adaptats a cada centre i vol desplegar properament un sistema similar de mentoria lingüística.

Des de la Regió Sanitària Catalunya Central entenen que el català manté una presència central en l'àmbit de la salut a Manresa, tot i que el context actual de manca de professionals i internacionalització de les plantilles obliga a treballar-ho de manera activa. Els centres defensen que la resposta no passa només per exigir coneixements, sinó per acompanyar, formar i generar entorns reals d'ús perquè la llengua continuï sent un element natural de qualitat assistencial i de proximitat amb la ciutadania.

L'esport, el cas del Baxi

Imatge de la Campanya Treu la Llengua (foto: Bàsquet Manresa)

El món de l'esport aplega un nombre considerable de clubs a la ciutat, amb molta diversitat social i lingüística. L'any passat, Òmnium va fer una macroenquesta que en l'àmbit de les comarques centrals indicava que el 54,1% de clubs fan servir només el català, mentre que un 33,9% afirmen que fan servir més el català que el castellà, un 5% totes dues llengües, un 0,6% utilitzen més el castellà i un 4% es relacionen només en castellà. Cal remarcar que, fa tres anys, en l'últim partit de la temporada del Baxi Manresa, Òmnium Bages-Moiànes va recollir dues-centes signatures al Nou Congost, a favor de la campanya *L'esport treu la llengua*, per potenciar l'ús social del català en el món de l'esport a casa nostra. Durant l'escalfament previ al matx, que va enfrontar l'equip manresà contra el Gran Canaria, els jugadors del Baxi van aguantar la pancarta que certificava l'adhesió del club a la campanya, amb el lema *El nostre club comparteix el català* i a la mitja part es va llegir el manifest que afirmava que «el català ens uneix en la nostra diversitat, ens fa equip, ens fa més forts i ens situa amb veu pròpia al món».

Mar Poyato, directora de comunicació del Baxi, ens explica que no tenen dades oficials de l'ús del català al club,

però tots els comunicats es fan en català, «és la llengua de comunicació, també en les xarxes socials». «Pel que fa a la plantilla, és cert que la majoria de jugadors venen de fora i en els entrenaments la llengua que es fa servir és l'anglès, perquè si no, no s'entendrien, però fem accions perquè coneguin el català i les tradicions i la cultura de Catalunya». Els jugadors catalans si que hi parlen, però amb els de fora ho fan en anglès. Però estem fent coses. Per exemple el Diego Ocampo està fent classes de català, amb Òmnium, amb un professor que li fa classes enfocades al món de bàsquet, i ja ha fet algunes intervencions a la televisió en català, curtetes, però s'està adaptant. Entén perfectament el català i qualsevol periodista li pot fer preguntes en la nostra llengua, el que passa és que s'ha d'acabar de deixar anar».

MARCS MIRALLS OBRA GRÀFICA PINTURES LAMINATS DECORACIÓ

EL TALLER

Mel. 13 - 08241 MANRESA. Tel. 93 872 65 58 Fax. 93 872 85 93 eltallerscp@terra.es

A Tota Veu, a l'Espai Òmnium (foto: J. Alavedra)

Fira del Llibre en Català (arxiu particular)

COAC (Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya) i als del CETIM (Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa). La feina que ha fet Plataforma per la Llengua en aquests dos anys de presència a Manresa ha estat organitzar xerrades sobre la llengua i el seu ús, i cursets de formació en activisme lingüístic; també ha promogut la campanya *Bon dia* als comerços, en col·laboració amb la UBIC, perquè la clientela sigui atesa en català. La Plataforma per la Llengua també ha organitzat a la nostra ciutat una de les seves trobades de voluntaris a nivell nacional. Una activitat destacada en què ha participat darrerament ha estat en l'organització de la Fira del Llibre Infantil i Juvenil en Català, que ha promogut juntament amb UManresa i l'Ajuntament.

La Taula per la Llengua i l'ANC

L'ANC, Òmnium i la Plataforma van constituir fa dos anys la Taula per la Llengua al Bages i el Moianès, que ha dut a terme iniciatives com ara l'estudi ja esmentat sobre la retolació i un altre sobre l'ús del català en l'etiquetatge dels productes de les empreses del Bages i el Moianès, i també en les seves pàgines web. A partir d'aquest estudi, la Taula es va adreçar a les empreses que no complien la llei vigent i els va demanar que hi incorporessin el cata-

Treballar per la llengua

El dia 20 de març, en la vigília del Dia Mundial de la Poesia, l'Espai Òmnium va acollir una nova edició de l'A Tota Veu, una lectura pública de poesia que organitza Òmnium Bages-Moianès des de fa anys, en què parelles amb llengües maternes diferents –una de les quals és el català– reciten plegades. En aquesta ocasió hi van participar 13 parelles i s'hi van poder escoltar fins a 12 llengües diferents: wòlof (Senegal), àrab, ucraïnès, romanès, italià, polonès, bielorús, veneçolà, rus, francès, persa i bambara (Mali). L'acte es va fer amb la col·laboració del CNL Montserrat, el Centre de Formació d'Adults Jacint Carrió i Vilaseca i el Grup de Suport del barri de Valldaura de Man-

resa. Òmnium, a més de la campanya *Treu la Llengua*, en l'àmbit d'esports, també té en marxa el projecte Vincles, que consisteix en l'organització i l'acompanyament de grups d'aprenentatge i pràctica informal del català per a persones nouvingudes i nous parlants. A Manresa actualment hi funciona un grup a l'escola Renaixença i un altre a la Federació d'Associacions de Veïns de Manresa (FAVM), on assisteixen aprenents del barri de la Font dels Capellans.

Plataforma per la Llengua

El grup local de Plataforma per la Llengua es va formar el febrer de 2024 i actualment es reuneix als locals de la

PM POSTAL SCCL
SERVEIS POSTALS PER EMPRESES
pmpostalsccl@gmail.com

Grup de Càritas del projecte Conèixer Manresa (foto: I. Segon)

là. D'altra banda, el grup de Llengua de l'ANC de Manresa a més de participar en les campanyes de la Taula, ha imprès molts adhesius per promoure l'ús del català, que s'han enganxat a molts indrets on el text estava escrit en castellà, sobretot en publicitat o en establiments oberts al públic. També incideixen en converses en castellà, perquè d'una forma natural es passi al català.

Altres projectes

Hi ha altres entitats o institucions que també fan feina pel català. A tall d'exemple comentem les iniciatives de Càritas Manresa, amb cursos i activitats, o bé la Biblioteca del Casino, amb el programa Xerrem.

Càritas Manresa

A Càritas Manresa fan classes de català per a persones nouvingudes; tenen 10 grups d'alumnes amb un total de 120 persones i al final del curs, se'ls dona un reconeixement de les 40 hores que han fet per si els pot servir per trobar feina. Una altra activitat vinculada a Càritas és el projecte *Conèixer Manresa*, destinat a persones que acaben d'arribar a la ciutat. L'objectiu d'aquesta activitat és fer uns itineraris per la ciutat per donar a conèixer serveis, centres cívics, associacions de veïns,

espais sanitaris i llocs de formació; els itineraris es fan en grups de dotze persones, acompanyades per un monitor, que els ho explica en català, i dos traductors, un d'àrab i un altre de castellà.

El projecte Xerrem

Maria Brioso, subdirectora de la Biblioteca del Casino, explica que el programa Xerrem l'han iniciat aquest gener, per treballar en l'objectiu d'impulsar l'ús de la llengua catalana en l'àmbit social. «És un projecte de la Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (CAL). S'hi fan cinc grups de conversa que es reuneixen setmanalment, per xerrar en català durant una hora i mitja. Tres grups són de nivell 1, que és el més inicial, on les

participants no entenen, ni parlen català. Un altre grup de nivell 2, on l'entenen però no saben expressar-se en català i un altre de nivell 3, que saben parlar una mica en català però els falta agafar confiança per fer-ho. El grups els dinamitzen persones voluntàries. Tenim set persones molt implicades, que són les que fan possible que es facin els grups de conversa. Un fet curiós és que totes les participants són dones. Ara mateix tenim unes 25 persones participants i el nivell més demanat és l'1. Ara mateix tenim places lliures per als nivells 2 i 3». La CAL va dissenyar uns materials per cada nivell amb propostes de converses i exercicis que són la base de les sessions, tot i que tenen voluntaris molt motivats que fan servir cançons, jocs, etc. per dinamitzar els grups. A banda d'aquest projecte, a la biblioteca tenen dos clubs de lectura fàcil en català dirigits a joves tutelats i extutelats de la Generalitat que formen part d'un programa d'orientació i d'inserció laboral (PIL Bages) de la Fundació Mercè Fontanilles. Amb aquests grups ens reunim una hora a la setmana per llegir en català. Tenim dos grups, un de nivell d'alfabetització i un més avançat en què ja poden llegir un text en català, però necessiten ajuda per entendre el vocabulari i reforçar la comprensió lectora.

Grup de conversa Xerrem, a la Biblioteca del Casino (arxiu particular)

*Joieria i
Relotgeria*

BELLORRÍ

**Reparació i restauració
de joies i rellotges**

C/ Saclosa, 40
Tel./Fax 93 872 61 07
08242 MANRESA

Nadine Romero i Carlota Romero

Creadors de continguts

Els mitjans de comunicació de la ciutat juguen un paper important, pel fet que tots fan servir el català, però és remarcable també el cas dels creadors de continguts o influenciadors que treballen en català, com Nadine Romero, Carleta, Norman López i Carles Jódar, Shalana i també Albert Blaya, que ho fa parcialment en castellà. Com diu la Shalana, «alguna vegada s'ha comentat, mig en broma mig seriosament, que al Bages, i especialment a Manresa, hi ha una mena de *seu* de la creació de contingut en català, perquè d'aquí n'han sortit creadors que han aconseguit destacar».

Nadine Romero és influenciadora, tiktoker, professora de dansa i la cara visible d'*Eufòria Dance*. Per a ella treballar en català no ha estat pas una decisió conscient ni fruit d'un planteja-

ment previ. «Simplement, m'expresso en català de manera natural, ja que és la llengua que utilitzo en el meu dia a dia. Per tant, el fet de comunicar-me a les xarxes en català va sorgir de forma orgànica, sense qüestionar-m'ho». La seva germana, Carleta, feia temps que tenia xarxes socials, però fins fa poc no s'havia llançat a penjar-hi continguts. Aquest desembre va decidir començar a compartir contingut en català i en aquests últims mesos ja ha aconseguit bastants seguidors a les xarxes socials, «de moment, estic molt contenta. Ara toca continuar i veure fins on puc arribar». Sobre el fet de treballar en català, explica que és la llengua que utilitza habitualment per comunicar-se, i és amb la que s'expressa millor, «per això vaig pensar que també era la llengua adequada per mostrar-me a les xarxes socials», diu.

Norman López és especialment conegut per les seves transmissions en directe –*streaming*– de videojocs i en simulació de conducció de cotxes –*simracing*–. Amb el periodista Carles Jódar, formen part d'El Ganxo, un mitjà de comunicació multiplataforma de Manresa que funciona totalment en català. Ell i el seu equip treballen en català «perquè és la nostra llengua natural», diu. I per a Shalana Rodríguez Cruz, coneguda simplement com a Shalana o pel sobrenom *shalanazzz*, que és tiktoker, presentadora de televisió i mestra, el fet d'utilitzar el català a les xarxes socials ha estat un procés personal i natural. «Al principi, per imitació i per tendència, molts dels meus vídeos a TikTok eren en castellà. Però, de mica en mica, vaig adonar-me que quan penjava contingut en català rebia comentaris més reals

MENÚ
DIARI 15,50€

MENÚ
DIUMENGE I FESTIUS 19€

MENÚ
DISSABTE 17€

CRTA. CARDONA 77 • MANRESA • 93 876 92 14 • CASAPIOMANRESA.COM • SEGUEIX-NOS A

Norman López

i més propers, i sentia que es creava una comunitat més autèntica. Vaig decidir apostar pel català perquè és una de les meves llengües maternes, és la llengua amb què em sento més còmoda i amb la qual m'expresso de manera més genuïna. A més, també contribueixes a donar-li més visibilitat i a fer créixer una llengua que és la nostra», diu.

El català fa perdre audiència?

Tot i que pugui semblar que fer servir el català comporti reduir l'audiència a les xarxes, la Nadine comenta que no necessàriament és així: «La meva experiència demostra que es pot construir una audiència sòlida i fidel en aquesta llengua. A més, cada cop hi ha més contingut en català i una comunitat creixent que el consumeix». La seva germana Carleta tampoc no pensa que fer servir el català impliqui tenir menys visualitzacions. «Al final,

les persones que estan interessades en el contingut que fas, si cal, també faran l'esforç de traduir-lo. És cert que si fas el contingut en anglès pots arribar a un ventall molt més ampli de gent, però també és molt important reivindicar la teva llengua, tant a les xarxes socials com en el dia a dia. A més, és essencial que hi hagi contingut en català a les xarxes socials, perquè és una manera de donar visibilitat a la nostra llengua».

El Norman pensa que sí, que perjudica, «però a internet allò important no és tenir molta gent sinó la gent que toca. Actualment, ocupar nínxols és la millor de les estratègies, molt més que intentar arribar a tot el món, i aquí el català és una llengua que pot ser molt forta». «Treballem sobre nínxols molt concrets: els videojocs, l'automobilisme, el simracing... I la Shalana conclou que: «quan em diuen que en castellà

arribaria a més gent, segurament tenen raó, perquè és una llengua amb molts més parlants que el català, però la pregunta clau és: a quina gent vull arribar? Jo vull arribar a un públic català. I, per tant, fent els meus vídeos en la meua llengua sé que hi connecto directament. No es tracta només de números, sinó de connexió, identificació i sentiment de pertinença. Puc arribar a gent d'arreu dels Països Catalans i crear una comunitat que comparteix llengua i referències».

Viure de les xarxes en català

A la pregunta de si és possible viure de les xarxes en català la Nadine ens respon que ho considera totalment possible: «En el meu cas, les xarxes socials són actualment una de les meves principals font d'ingressos, fet que demostra que es pot assolir una professionalització utilitzant el català com a llengua principal». La Carleta també pensa que és totalment possible que una persona es professionalitzi fent servir el català a les xarxes socials, «de fet, és com quan mires la televisió o una pel·lícula i vols escoltar-la en el teu idioma; a les xarxes socials passa el mateix».

El Norman també ho creu possible: «De fet ja hi ha alguns creadors de continguts que estan professionalitzats. Jo m'he pogut professionalitzar gràcies a formar part d'una cooperativa i fer de la creació de contingut la meua feina». I la Shalana explica que està intentant viure de les xarxes socials i de l'àmbit comunicatiu, tant a la televisió com a les plataformes digitals. No és fàcil, és un camí inestable, però es van obrint

porquetprat.cat
Rètols i Impressió Digital

- RÈTOLS
- ROLL UP'S
- RETOLACIÓ DE VEHICLES
- PANCARTES I BANDEROLES
- IMPRESSIÓ FOTOGRÀFICA
- RETOLACIÓ PER APARADORS
- SENYALITZACIÓ

Jorbetes 40-42, Manresa - Tel.: 93 876 84 58

oportunitats laborals. En el meu cas, he pogut treballar diàriament en un programa del Super3, el *Ràndom*, també he presentat el *Fang*, un altre programa infantil, i el *Déu-n'hi-do*, a RTVE, que tracta la llengua amb un toc d'humor. A més, he col·laborat amb marques, he fet campanyes i he presentat esdeveniments. Tot això demostra que, si hi poses constància, professionalitat i moltes ganes es pot arribar a viure de les xarxes o, com a mínim, treure'n un sobresou. Evidentment, també cal tenir habilitats comunicatives, capacitat d'adaptació i saber crear comunitat. En el meu cas, fins i tot he deixat aparcada la meua carrera com a mestra de primària».

Shalana

de la gent que el segueix és dels Països Catalans, però hi ha un petit percentatge de l'Estat que el mira perquè li interessa el contingut: «Amb els deu milions que saben català, és un territori prou gran per fer-hi negoci, per tenir un volum prou gros d'espectadors». I la Shalana explica que tot i que la major part del seu públic és gent que viu en català i resideix a Catalunya, de tant en tant rep comentaris que li fan especial il·lusió: «Són missatges de persones que han emigrat aquí i que m'expliquen que estan aprenent la llengua a través dels meus vídeos o dels programes en què participo. També n'hi ha d'altres, de fora de Catalunya o d'altres punts de

Influir fora dels Països Catalans

Nadine Romero explica que ha tingut l'oportunitat de participar en campanyes que no hauria imaginat, «i això m'ha demostrat que és possible arribar més enllà del marc dels Països Catalans utilitzant el català. És una experiència molt positiva que confirma aquest potencial». La Carleta hi afegeix que, tot i que la seva comunitat encara és força petita, ha crescut molt en poc temps i

espera que pugui continuar així. «Gairebé tot el meu públic és dels Països Catalans –Catalunya, València i les Illes Balears–, però també he notat que hi ha persones d'altres llocs que s'han posat en contacte amb mi, han comentat vídeos o han posat *like* i m'han dit que els agrada el meu contingut. Algunes d'aquestes persones fins i tot l'han traduït per poder entendre'l».

Norman López afirma que el 98%

de l'Estat, que em diuen que els agrada el contingut i que, gairebé sense adonar-se'n, el català se'ls va fent més proper. És un percentatge petit, però per a mi té un valor enorme. Em recorda que el contingut en català no només connecta amb qui ja viu plenament en la llengua, sinó que també pot ser una porta d'entrada, una eina d'aprenentatge i, fins i tot, un pont cultural per a persones que s'hi volen apropar», conclou.

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA MONTSERRAT

SLC Manresa – SCC Bages · Passeig de Pere III, 68

Tel. 93 872 17 07

manresa@cpln.cat www.facebook.com/SLCdeManresa

El conseller Vila presenta a Manresa la Guia per a l'elaboració de plans d'impuls del català

El conseller de Política Lingüística, F. Xavier Vila, va presidir, divendres 30 de març, a Manresa, una jornada territorial per presentar les noves eines de suport a la política lingüística municipal i fer una crida a l'acció. La trobada va aplegar alcaldes, regidors i responsables de política lingüística de les Comarques Centrals, i va servir per posar al seu abast dos instruments clau per a la planificació local: la Guia per a l'elaboració de plans locals d'impuls al català i el document 40 propostes per a l'acció.

La Guia, adreçada als responsables i tècnics

de política lingüística dels municipis, és una eina pràctica que permet incorporar de manera sistemàtica la mirada lingüística en totes les àrees de l'activitat municipal, des de l'atenció ciutadana fins a la cultura, l'esport, la inclusió de persones nouvingudes o la contractació pública. El document inclou orientacions detallades per elaborar un pla local d'impuls al català, amb una metodologia que parteix d'una diagnosi de la situació sociolingüística del municipi, estableix actuacions, calendari i pressupost, i culmina amb una fase d'avaluació i comunicació. Incorpora també una plantilla de pla local

per facilitar-ne la redacció, models de criteris d'ús lingüístic per fomentar el català en l'activitat interna dels ajuntaments, models de clàusules lingüístiques per a contractes i subvencions, i un resum del marc normatiu vigent en matèria de política lingüística.

Complementàriament a la Guia, també es va presentar un llistat de 40 propostes d'acció elaborades pel Departament i pensades perquè qualsevol ajuntament, independentment de la seva mida o recursos, pugui incorporar el criteri lingüístic a les seves actuacions i en diversos sectors del municipi.

Lliurament dels XXXI premis Oleguer Bisbal

El proper dimecres, 6 de maig,
a les set del vespre,
a la sala d'actes del Casino,
us convidem al lliurament de premis
que per trenta-unena vegada
la revista **El Pou de la gallina** atorga
en les tres categories de:

Manresà d'actualitat
Manresà del Pou
Manresà més manresà

**Plegats, celebrarem
el 39è aniversari de la revista**

**EL POU DE LA GALLINA, DES DE 1987
UN MIRACLE MENSUAL A MANRESA**

Les centrals hidroelèctriques reversibles, grans bateries d'aigua per al sistema elèctric

Josep M. Macià Roldan, gerent i secretari tècnic del CETIM

Aquests dies la premsa i les notícies locals van plenes d'opinions sobre el projecte de la nova central reversible de la Baells. Uns a favor i uns altres en contra, com sempre passa en aquests casos. Nosaltres, com a tècnics i com a impulsors de la Transició Energètica, som dels que hi estem a favor. Però en què consisteixen aquestes centrals?

El primer que cal dir és que no són una tecnologia nova i actualment ja estan aportant el 5% del consum d'electricitat en hores punta a la península. A Catalunya tenim la de Sallente - Estany Gento. Una central hidroelèctrica reversible és una instal·lació que treballa en dos sentits. D'una banda, funciona com una central hidroelèctrica convencional: l'aigua baixa des d'un dipòsit o embassament situat a una cota superior, passa per unes turbines i produeix electricitat. De l'altra, quan sobra electricitat a la xarxa, la central pot fer el procés invers: utilitza aquesta energia per bombear l'aigua cap amunt i retornar-la a l'embassament superior. Per això se'n diu *reversible*. Per tant no només genera electricitat, sinó que també la pot emmagatzemar en forma d'aigua elevada.

Un dels grans reptes de l'electricitat és que s'ha de consumir gairebé al mateix moment en què es produeix. Amb les centrals reversibles, l'energia sobrant es pot guardar per a més tard, cosa que ajuda molt a equilibrar oferta i demanda. La producció solar i eòlica no sempre coincideix amb les hores de màxim consum. Pot fer molt vent de nit o molt sol al migdia, quan la demanda no és tan alta. Les centrals reversibles aprofiten aquests excedents per bombear aigua i recuperar aquesta energia quan realment fa falta.

Aquest tipus de centrals poden entrar en funcionament amb rapidesa i aportar potència en poc temps. Això és molt útil per mantenir la freqüència i l'estabilitat de la xarxa davant de canvis sobtats en la demanda o en la generació renovable. I, a diferència d'altres sistemes d'emmagatzematge, les centrals reversibles poden funcionar durant moltes dècades amb un bon manteniment. Són infraestructures robustes i consolidades.

Tot i que una part de l'energia es perd en el procés de bombear i tornar a turbinar l'aigua, el rendiment global és força bo per a una tecnologia d'emmagatzematge massiu. No es recupera el 100% de l'energia invertida, però sí una part important. Per als més curiosos, només unes dades del projecte concret de la Baells: s'obtiniran més de 500 MW de potència –això és molta potència...–, amb una energia emmagatzemada de 4,3 GWh/dia, que equival al consum diari de més de 450.000 llars, amb una bassa superior de 6 hm³ –el pantà actual complet és de 109 hm³–, un cabal de bombejat d'uns 200 m³/seg. i un cicle de descàrrega de 8 h.

En un futur energètic cada cop més net, flexible i electrificat, aquestes instal·lacions tenen tots els números per continuar sent una de les tecnologies més valuoses per mantenir l'equilibri entre producció i consum.

Portada de la traducció catalana de *Primavera silenciosa*

Primavera silenciosa, en català

Ignasi Cebrian

El setembre de 1962 es va publicar *Silent Spring* (*Primavera silenciosa*), un llibre cabdal per a la història de l'ecologisme. L'autora del llibre era Rachel Carson (1907-1964), zoòloga, biòloga marina i escriptora nord-americana. El llibre dona fe dels efectes destructius dels plaguicides sobre la natura als Estats Units. Doncs bé, una bona notícia és que el març de 2026 va arribar la primera traducció al català realitzada per l'ecòleg Joandomènec Ros i l'editorial Iceberg. Hem hagut d'esperar seixanta-quatre anys, però malgrat tot val la pena, és una obra de vigència actual.

Carson va trigar força temps a redactar-lo. Quatre anys dedicats a buscar els arguments científics necessaris per convèncer l'opinió pública que els plaguicides que s'estaven usant en agricultura, i en especial el DDT, eren molt tòxics per a la natura i els humans. El llibre era una acusació contra la potent indústria química dels plaguicides i contra l'administració nord-americana que acceptava a ulls clucs la seva innocència.

Rachel Carson, amb el seu llibre, va lluitar contra poders, valors i ideologies que desconeixien què era el benestar humà de debò. A la llarga, va aconseguir que l'administració americana prohibís el DDT i va contribuir a la cultura científica i mediambiental de molta gent. També a l'alfa-

betització mediambiental i científica de bona part de la societat nord-americana.

La recepció de l'obra a Catalunya ha estat sobretot en espanyol –i en anglès, és clar. Se n'han fet dues traduccions a l'espanyol amb diferents edicions. La primera traducció amb dues edicions diferents, una el 1965 i l'altra el 1980. La segona traducció, feta també per Joandomènec Ros, té cinc edicions de 2001, 2010, 2016, 2018 i 2023. També el 2015 es tradueix al gallec.

El 2012 es va celebrar el cinquantè aniversari de la publicació. Aquí se'n va sentir parlar poc, potser una mica menys que els anys seixanta. L'any 1963 i 1964, Josep Maria Massip (Sitges, 1904-Washington, 1973) va escriure, com a corresponal a Washington del diari *Abc*, unes excel·lents i detallades cròniques sobre el contingut del llibre de Rachel Carson, evidentment escrites en espanyol.

Finalment, el tenim en català, en una edició molt acurada. Consta a més d'un excel·lent pròleg fet per Joandomènec Ros, que contextualitza molt bé tot el que va significar la publicació del llibre i qui era Rachel Carson: una biòloga i escriptora que combinava màgicament els coneixements científics amb la resposta emocional sentida per la natura.

La serra d'Aubenç

Josep Girabal Guitart / Josep M. Mata-Perelló (Geoparc Mundial Unesco de la Catalunya Central)
Foto: Alfred Montserrat-Nebot

Es tracta d'uns relleus abruptes que són poc coneguts. Aquesta serra s'estén al nord del poble de Cortiuda, del municipi de Peramola, fins al sud del llogaret de Sant Romà de Valldarques, del municipi de Coll de Nargó, i a llevant de Gavarra, també del terme de Coll de Nargó. És un relleu prominent, a la comarca de l'Alt Urgell, just a la frontera del Parc Geològic i Miner dels Contraforts del Pirineu –al qual pertany el terme de Peramola– i del Geoparc Orígens, del qual forma part el de Coll de Nargó. Geològicament són uns dels relleus del que ara anomenem Pirineu Meridional –antigament i també ara, per a alguns autors, anomenat Prepirineu–. Concretament, és una de les alineacions del mantell del Montsec, un dels més importants del Pirineu Meridional, que més al nord, a salient de Montanissell, del terme de Coll de Nargó, és encavalcat pel mantell de Bóixols, dintre del Geoparc Orígens.

Constitueix un relleu allargassat de direcció WSW-ENE, en part continuació de la serra del Montsec, que té una direcció quasi W-E. Aquesta serra, té la seves màximes alçades a lo Coscollet (amb 1.610 metres), al tossal de l'Obaga de la Font (amb 1.592 metres) i al tossal de Remolins (també de 1.592 metres). Els dos primers al terme de Peramola, mentre que el tercer és fronterer amb el terme de Coll de Nargó. Es podria considerar que aquesta serra continua cap a la serra del Turp (de 1.621 metres), separada de la serra d'Aubenç pel Segre, i formen entre les dues l'estret d'Esplovins. Precisament, el Turp, del qual parlarem un altre

dia, és el límit oriental del mantell del Montsec. A la serra hi afloren fonamentalment materials carbonatats, d'aquí la seva prominència i el relleu tan escarpat. Molt sovint, aquests materials carbonatats són calcàries; tot i que també predominen les calcàries dolomítiques i les dolomies, riques en magnesi. Aquests materials són quasi exclusivament del Cretàcic Superior, d'una antiguitat entre 85 i 66 milions d'anys. Els millors accessos per arribar als indrets més elevats, en especial cap a lo Coscollet, cal fer-los des de Cortiuda. També es pot accedir des de Sant Romà de Valldarques i des de les Masies de Coll de Nargó, a través de la serra d'Aubàs, arribant al tossal de Remolins.

Nom del paratge: Serra d'Aubenç. **Situació:** Termes municipals de Peramola i Coll de Nargó (Alt Urgell). En el primer cas, es situa prop de Cortiuda, dintre del Parc Geològic i Miner dels Contraforts del Pirineu. I en segon cas, pel que fa al terme de Coll de Nargó, prop de Gavarra i del Collaret de Sant Romà de Valldarques; i de les Masies de Coll de Nargó, dintre del Geoparc Orígens. **Situació geològica:** Es troba plenament situada dintre del Pirineu Meridional i forma part del mantell del Montsec. **Procedència dels nom:** És molt antic, possiblement preromà. Segons Joan Coromines, possiblement fa referència als seus relleus molt abruptes, en funció del fonema -enç, que segons l'autor fa referència a aquests prominents escarpats. **Materials geològics:** Els materials geològics que formen els relleus del voltant, pertanyen als trams més alts i més joves del Cretàcic Superior i tenen una antiguitat d'uns 80-66 milions d'anys. Aquests materials són fonamentalment carbonatats, majoritàriament calcaris i en menor grau calcàries dolomítiques i fins i tot: dolomies. **Edat de formació:** Com a altres indrets, es van elevar durant el Plegament Alpi, encavalcant, més al sud, a tocar de Peramola, als mantells de les Serres Marginals Pirinenques, i més al nord pel mantell de Bóixols, prop de Salient de Montanissell. **Curiositats:** Sembla que Francisco de Zamora, treballant pel rei espanyol Carles IV, va quedar impressionat pel relleu d'aquesta serra i la va descriure com una muntanya amb mil puntes capricioses.

Jean-François Taly

França

«Catalunya hauria d'adoptar un model territorial més equilibrat, on les capitals comarcals estiguessin ben connectades»

Em dic Jean-François Taly i tinc 47 anys. Vaig néixer i créixer a França, en una ciutat envoltada per altres municipis de la perifèria de París. L'any 2008 vaig venir a Catalunya per fer una estada postdoctoral al Parc de Recerca Biomèdica de Barcelona. La meua especialitat és la bioinformàtica; és a dir, l'ús dels ordinadors per analitzar resultats d'experiments de biologia. Treballàvem en un edifici que potser alguns lectors coneixen, ja que es troba just darrere de la platja de la Barceloneta. Era molt agradable poder desconnectar a la platja després d'un dia intens davant la pantalla. Els companys del laboratori érem tots estrangers i, en un primer moment, no ens vam integrar gaire en la societat catalana. Formàvem part d'aquesta comunitat de treballadors internacionals, sovint de pas, que viuen majoritàriament entre ells i parlen sobretot anglès. Lluny de les nostres famílies, organitzàvem diverses activitats socials, i va ser així com vaig conèixer la meua parella, una manresana que estudiava a la UAB. Gràcies a ella he pogut aprendre català, conèixer millor la cultura del país i, finalment, integrar-me en la societat catalana.

Durant aquell període vaig descobrir Manresa. A primera vista, he de reconèixer que no em va cridar especialment l'atenció, però la gent que hi vaig conèixer era molt amable. A poc a poc vaig començar a apreciar els diferents ambients i el caràcter de la ciutat. Després de sis anys vivint a Barcelona, vam marxar junts a França, concretament a Lió, on vam viure durant set anys. Finalment vam decidir tornar a Catalunya per establir-nos a Manresa, amb l'objectiu d'estar més a prop de la seva família i dels nostres amics. He de dir que la pandèmia em va fer perdre les ganes de viure en una gran ciutat i em va semblar que Manresa, al capdavant, ho tenia tot. Actualment treballo des de casa per a una empresa francesa, com tants altres professionals del sector digital. Per a mi és una organització ideal: em permet continuar col·laborant amb laboratoris d'alt nivell tècnic, que sovint es troben en grans ciutats, i alhora viure en una ciutat mitjana on la qualitat de vida és millor.

El que més m'ha sorprès de la societat catalana és la voluntat compartida de preservar les arrels culturals del país. A més de l'oferta cultural de l'Ajuntament, els teatres i els

conservatoris, hi ha nombroses associacions que mantenen vives tradicions ancestrals com els castells, els bastons o les sardanes. Una de les tradicions més emblemàtiques són els gegants. Ara que tenim un fill, no ens perdem cap trobada: és un espectacle lúdic molt adient tant per a la canalla com per als pares, sempre acompanyat de música i, si hi ha sort, d'una botifarrada. El nostre projecte de futur és quedar-nos aquí i educar el nostre fill combinant el millor de les tradicions catalanes i franceses. M'agradaria trobar feina a Manresa, però en el meu sector hi ha poques oportunitats. Crec que Catalunya hauria d'adoptar un model de repartiment territorial més equilibrat, on les capitals comarcals tinguessin més poder de decisió i estiguessin ben connectades amb una bona xarxa de trens, autobusos i carreteres. Això facilitaria que les empreses s'instal·lessin en zones menys poblades. Ciutats secundàries com Manresa, Lleida o Girona haurien de tenir més pes en el teixit econòmic del país. Gairebé tot passa per Barcelona i el transport públic no està a l'alçada.

JOSEP NOGUERA ANTONELL

Jordi Sardans
Fotos: Joan Closas

De formació musical autodidacta, guitarrista, graller, compositor i autor de textos per a teatre, ha estat molt implicat en el teatre de carrer. Entre 1978 i 1981 formava part del grup manresà Setrill, primer com a graller i després de saxofonista. Llicenciat en Història Medieval, diplomad d'EGB i mestre de català per la Universitat de Barcelona, va ser regidor de Cultura de l'Ajuntament d'Artés, 1983-87. Vinculat a projectes solidaris, recentment s'ha estrenat com a escriptor amb la publicació del llibre *Àngels de llum. Pallassos als camps de refugiats*.

Quin és el teu nom artístic més adequat, Pípol o Peuple?

A l'hora d'escriure'l posava Peuple, fins que el Pep Tort em va dir que era millor Pípol. Vaig fer una enquesta entre amics per veure quin nom m'havien apuntat al telèfon i de seguida va quedar clar que havia de ser Pípol. Ara bé, quan em pregunten responc Josep.

Com reaccions davant l'afirmació: 'aquest és un pallasso'?

Em sap molt greu. Precisament per això el llibre que acaba de sortir es diu

Àngels de llum. No trobo gens normal que *pallasso* sigui una paraula que serveixi fins i tot per insultar, quan són àngels que van a camps de refugiats, hospitals, terratrèmols...

Setrill

Com va néixer Setrill i quan vas entrar-hi?

Inicialment no hi era. Hi vaig entrar quan estava fent les pràctiques d'últim any de Magisteri a L'Escola de Sants, on vaig conèixer la manresana Anna Piqué. Vaig explicar-li que havia col·laborat amb el grup de teatre del Casal d'Artés i em va animar a anar-hi quan

el grup ja estava constituït. Eren anys en què mentre Fraga deia "*La calle es mia*", nosaltres replicàvem que el carrer era nostre, per aportar-hi vida i festa. Amb Setrill vaig fer vida social a Manresa, on tenia el local i les amistats. Vaig anar amb xancles i feia el saltimbanqui, però sobretot tocava la gralla pels carrers, i més tard la xaranga, el saxo i la trompeta. Hi recordo Anna Piqué, Pep Tort, Dolors Cauba, Jordi Lleyda, Marcel Gros, Toni Romera, Jaume Badrenas, Lluís Torán, que va fer les músiques del Correfoc, Jordi Girabal i Atilà Puig, Teatre Mòbil, entre d'altres.

**«En circumstàncies adverses,
els pallassos creen
felicitat eterna als nens.
Per saber-ho fer,
cal ser un àngel»**

Explica'm la història dels Grallers d'Avinyó com a professor a Barnola?

Havia tocat la gralla a Setrill i vaig treballar un any de professor a Barnola, on vam organitzar uns pastorets, amb els alumnes en un teatre d'Avinyó. Per fer el ball de dimonis vaig tocar una melodia amb la gralla. Acabada la funció, Lluís Llimargues, el cap de colla dels gegants, em va demanar que els ensenyés a tocar la gralla i així ho vaig fer, al bosc, a tocar del poble.

D'on sorgeix la teva amistat amb Pep Tort i com valores la seva tasca?

De Setrill. Ara fem l'espectacle conjunt

de contes i cançons *A cau d'orella*, per a escoles, des de fa una dècada. Ens vam retrobar i vam fer assajos a casa meva. Sobretot li agraeixo que s'hagi publicat el llibre.

Quina va ser la teva participació als festivals de Música Viva de Vic i del Fira Tàrrrega?

La primera vegada que vaig anar a Vic va ser en una cercavila amb els gegants d'Olost, en la primera edició, de 1989. Vam estar-hi dues vegades seguides més amb la gralla i tres amb Band Gog. Vam fer un concert de dues gralles i timbal, amb un repertori de

cançons escrites: una suite de Marcel Casellas i peces de gaita del País Basc que passàvem a gralla i la cirereta del pastís va ser la composició dodecafònica de Concepció Ramió, amb dissonàncies, que ens va costar de tocar. Amb Band Gog recordo un concert a la plaça de la Catedral. A Fira Tàrrrega, ens van donar un reconeixement per ser el grup que hi havia fet més participacions.

Gog i Magog

També vas treballar al Consorci de Normalització Lingüística?

Sí. Treballant amb Gog i Magog vam

tenir el fill, quan jo tenia 49 anys. Vaig entendre que segurament no en tindria cap més i que era una experiència única, que valia la pena viure-la intensament. Tot i que vaig seguir amb Gog, vaig agafar feines que em permetessin tornar a dormir a casa cada dia. Abans, m'havia estat una setmana a Irlanda a fer de professor d'artistes de carrer; a Portugal a muntar una fira de teatre o espectacles diversos... Vaig descartar feines i em van oferir fer classes al Consorci. Vaig estar-hi una dotzena d'anys i l'experiència em va agradar molt. En arribar a la classe trobava unes vint persones assegudes que em deien sí a tot, però moltes vegades no hi havia cap llengua amb la qual ens poguéssim comunicar. Vaig actuar amb gestos, mímica, activitats pròpies dels pallassos. Vaig tenir una experiència interessant quan va arribar una xineta que només parlava xinès. No ens enteníem i s'anava posant nerviosa i tensa. Vaig pensar que l'havia de fer riure fent el pallasso, quan ho vaig aconseguir a còpia de dies, es va anar obrint i va començar a aprendre.

Qui éreu els components de Gog i Magog?

Fèiem teatre de carrer de petit i gran format. De les cercaviles vam passar als elements gegants, inflables, al treball amb grues. El nucli inicial vam ser Jordi Pesarrodona, Albert Oliveras i jo. Es va convertir en una gran empresa. Havíem voltant per tot arreu. De Gog i Magog va sorgir la idea de fer Pallassos Sense Fronteres. Quan es va dissoldre l'empresa, oficialment Oníric Produccions, érem quatre socis: Jessi (M. Jesús) Ragués, Jordi Sacases, Pesarrodona i jo. La marca Gog i Magog encara es fa servir i enguany amb un dels socis hem fet un espectacle a Centelles. Dins la marca vam muntar el grup de música Band Gog, a la dècada dels 90, en què vam treure dos CD i vam fer més de 200 concerts per Catalunya, València, Illes Balears, Catalunya Nord i Euskadi. A fer actuacions, hi participava molta gent, però treballant tota la setmana era difícil d'aguantar. Vam muntar la cooperativa Societat SCSL, a partir de la qual contractàvem gent en funció de l'espectacle. A Band Gog érem Andrés

Quan tornes dels camps de refugiats totes les emocions surten de cop i cadascú se les ha de gestionar

Moyano i Pitu Andreu (bateries), Jordi Jo, Xurri Álvaro, José Ramon Quintans i Sam Bähler (baixistes), Oriol Prieto (percussió), Manel Ribera i Ricard Vallina (violí), Francesc Xavier Riera Xarina i Jordi Casas (grallers), jo (guitarra) i la cantant Míriam Ledesma, d'Artés.

Quina relació mantens amb Pep Callau i Pepsicolen?

Bona. Treballava al Sielu i un dia fèiem una cercavila amb Gog i Magog al Tarragonès i ens faltava un component. Jordi Pesarrodona va trobar el Pep en un bar de Sant Joan i va acceptar venir. Arribats al poble, el Jordi va dir-li 'surt a vendre una camisa'. Va anar a un pavelló on feien un partit de bàsquet i el va interrompre. Quan va arribar recordo que va dir: 'No em digueu que això s'ha acabat!' Va passar uns anys amb nosaltres. Després va muntar la seva pròpia companyia: Pep Callau i els Pepsicolen, amb Pep López. Ara ha incorporat el seu germà

Jordi Callau. Sempre ha vingut amb Pallassos Sense Fronteres i li tinc una gran estimació.

Quina ha estat la teva feina com a compositor?

Vaig compondre moltes de les cançons de Band Gog. També vaig fer el ball dels gegantons de Manresa. El ball Nocturn blau, amb Fermí Mor, de Moià, que ballen tots els gegants en comú, de l'Agrupació Bages Berguedà. Mor era geganter i tocava la gralla. Vaig fer d'altres balls de gegants com el d'Olost. A més de balls populars, tinc cançons de folk, per a un grup de ballables que actualment es diu Aiguabarreig, del tipus Tradicionari. En algunes músiques ja existents, els he posat lletra. A Band Gog tocava el violinista Manel Ribera, ara dedicat a la música contemporània i especialitzat en les escales de microtons. Ha tingut èxit a París, Itàlia i Alemanya, on fa conferències i disposa d'una obra important.

Pallassos Sense Fronteres

Com definiries la tasca d'un pallaso solidari?

No soc pallaso, però hi he treballat molt, fent les músiques d'acompanyament amb la gralla o el saxo en cercaviles i espectacles diversos. Sovint em sabia l'espectacle, però no soc capaç de fer-lo davant de la gent. He estat amb ells als camps de refugiats, països en guerra –Balcans, Senegal–, desastres naturals, com el terratrèmol de Pisco al Perú. Però també hi ha els pallasos d'hospital, que fan una feina que admiro moltíssim, perquè és de màxima solidaritat. Els vaig veure actuar a l'Hospital del Niño de Perú. Al local hi havia una senyora, tan important com ells, que sempre els tenia el berenar preparat. S'estableixen forts vincles, fan riure nens greument malalts que quan hi tornen potser ja s'han mort.

Quan, com i per què vas entrar a Pallassos Sense Fronteres?

És un procés. A la guerra dels Balcans, concretament a Croàcia, hi va anar el pallaso Tortell Poltrona, a qui elogiava com a artista, persona i fundador de Pallassos Sense Fronteres. No s'ho va pensar gens: va agafar una furgoneta i se'n hi va anar. En conèixer les seves experiències, vam recaptar diners per preparar-nos per anar cap a la costa de Rijeka, com a Gog i Magog, la tardor de 1993. Més tard es va començar a muntar com a associació i ara és una ONG ben estructurada. Recordo que Croàcia ja era turística: ens van portar a un hotel on hi havia refugiats, sense llum ni ascensors i per menjar vam haver d'anar al del costat, ple de turistes i amb tots els serveis en funcionament. En un altre lloc de bungalows el contrast es feia evident, en partir refugiats i turistes mitjançant una reixa.

Quina és la vostra tasca en camps de refugiats i zones de conflicte?

Són tasques imprescindibles, però que absorbeixen molt al moment de fer-les. Les he viscut des de segona fila, com a músic que formava part del grup. Penso que per això ho he pogut escriure, perquè en tenia una altra visió. En les circumstàncies més adverses que et puguis imaginar, els pallasos són capaços de crear felicitat, en

una hora que es fa una eternitat, per a aquells nens que s'obliden de tot i riuen. Per saber-ho fer, cal ser un àngel.

D'aquesta experiència et va sortir la vena d'escriptor?

Així és, tal com diuen, «a les velleses, les bestieses!». Però és cert que havia escrit molt abans, quan ens complementàvem amb Jordi Pesarrodona que veu molt bé els espais i té molta imaginació per situar els elements com la llum i els colors, mentre jo m'encarregava d'elaborar els guions.

Com sorgeix el llibre *Àngels de llum*?

Hem parlat abans de saber gestionar. Ho vaig fer escrivint i em vaig adonar que les anècdotes que posava en paper no retornaven a la nit i em feien bé. Vaig recordar situacions de viatges des del 1993, que m'havien quedat guardades. Un dia tornant de Lleida amb Pep Tort li vaig comentar, va voler llegir els escrits i em va convèncer per publicar-ho a Parcir: Toni Daura ho va assumir. Vaig revisar els textos per donar-los forma. Escrit en una prosa senzilla, sense construccions enrevesades i planera de llegir, amb lectura fàcil.

Com el vas construir?

Tots els capítols, curts, inviten a la reflexió. Del primer dedicat a una benzinera, un lector em va dir que era un lloc màgic, on molta gent coincideix per uns instants. A l'entrada a Bòsnia,

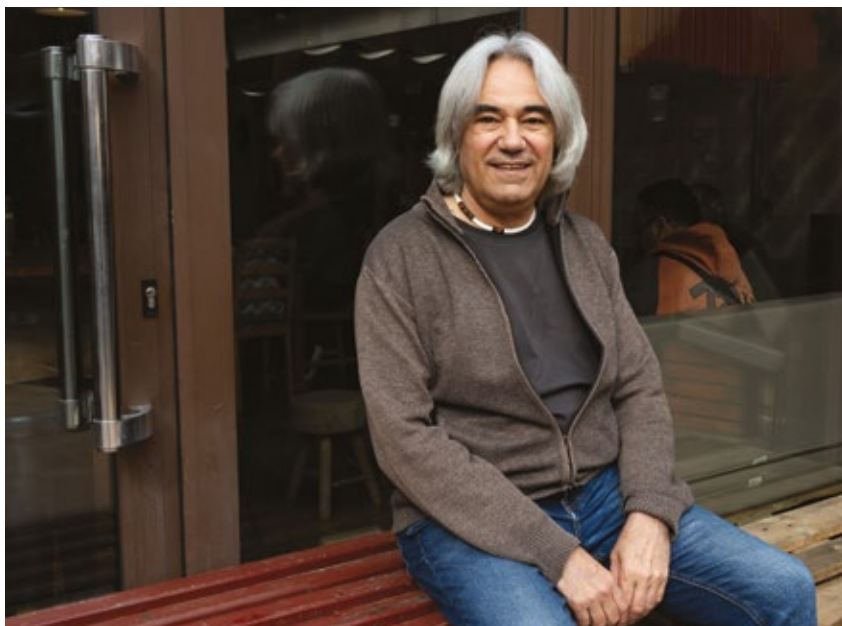
el primer senyal de circulació a la carretera és una mina que alerta. Si has d'anar a fer un riu no vagis darrere un arbre, perquè no saps si en tornaràs. Al 2004, el conflicte encara era molt latent, amb cases bombardejades, escoles amb impactes de bales a la façana...

Com fas el cor fort davant de circumstàncies terrorífiques?

Em va impactar molt la reflexió del músic serbobosnià Goran Bregovic amb la cançó *Kalashnikov*. Aquest músic balcànic ens venia a dir que si no et tornes boig és que no ets normal. Però si anem a fer riure no podem posar-nos a plorar, perquè ja ho fan ells. Quan un company flaqueja els altres l'ajuden i li donen coratge. L'adrenalina puja al capdamunt. Crec que el més difícil és la tornada perquè la colla es desfà i cadascú ha de saber gestionar les emocions.

Els artistes feu una tasca solidària, però podeu ajudar a transformar res?

Deixem un record de llum, però seríem molt pretensiosos si volguéssim transformar res. Fem expedicions de Pallassos Sense Fronteres solidàries, però en un doble sentit: amb els nens i amb nosaltres. El balanç final que en traiem és que hem rebut molt més del que hàgim pogut arribar a donar. Ens ajuda a canviar la perspectiva que tenim del món.

el perfil

Josep Noguera Antonell (*Pípol*), va néixer a Artés el 17 de juliol de 1957, a la casa del carrer Barquera on viu. El pare, Joan, va ser contramestre de la indústria tèxtil de Cal Berenguer, on també treballava la mare, Teresa. Viu amb la seva parella, Rosa Valeri, administrativa del tèxtil Sauleda, amb qui tenen un fill: Jofre, músic especialista en la bateria. Va començar a anar a l'escola de les monges, actual Vedruna, d'on va passar a l'escola de mossèn Miquel, als baixos de la rectoria de l'església parroquial. Després va passar a l'escola Sant Josep i a l'escola Sant Tomàs, de Manresa, i va acabar el COU a l'institut Lluís de Peguera, mentre treballava a la fàbrica Cal Sitges d'Artés. Va fer dos cursos de Filologia a la Universitat de Barcelona, però no li agradava i va fer els estudis de Magisteri a l'Escola Normal de Sants. Entre 1978 i 1981 forma part del grup manresà Setrill, primer com a graller i després com a saxofonista. Diplomàtic d'EGB i mestre de català per la Universitat de Barcelona, entre el 1979 i el 1983 va treballar de professor de català a l'escola pública, el darrer any al Pare Algué de Manresa. Objector de consciència, es va negar a fer el servei militar. Li van concedir una pròrroga indefinida. Va ser regidor de Cultura de l'Ajuntament d'Artés de 1983 a 1987. En el període 1983-2004 va fer classes de gralla a Artés, Avinyó, Oló, Moià, Sant Feliu Sasserra, Olost, Sant Bartomeu del Grau, Sallent, Balsareny, Navàs, Gironella i colònia Viladomiu, Berga, Sant Julià de Cerdanyola, Monistrol de Calders, Sant Joan de Vilatorrada, Súria, Sant Salvador de Guardiola, Navarres i Manresa (gegants de la ciutat, colla castellerà Tirallongues, gegants del Poble Nou, la Balconada, Xàldiga i el Xup). El 1987 es va llicenciar en Història Medieval. El 1988 va ser cofundador de Gog i Magog, amb Jordi Pesarrodona. El 1992 va presentar a Barcelona el *Concert per a dues gralles i percussió*, amb Francesc Alexandri i Pitu Andreu. De 1993 a 1999 va ser cofundador de Band Gog: una banda musical de folk-fusió, amb qui va publicar dos CD: *Band Gog* i *Colors*. De 1995 al 1997 va ser cofundador i membre de l'orquestrina Bran! El 1999 va formar part de la Tremenda Banda, de Lluís Pinyot, dedicada a l'espectacle familiar i d'animació, on tocava la guitarra. Del 2001 al 2003 va participar, en l'àmbit de composició i arranjaments, en la fundació i els primers anys de vida del grup Enre9 Folk.

Del 2004 al 2006 va formar part com a guitarrista i graller del grup Kolomba, una fusió intercultural amb músics del Senegal, com també ho va ser, el 2006, Djilandiàng. El 2007 va col·laborar en la creació de l'espectacle *Africat*, amb l'Escola Municipal de Música d'Artés, amb cantants, percussionistes i ballarins africans. El 2008 es va presentar al teatre Kursaal: *Encontres; de Casamance a Catalunya en blanc i negre*, amb el Casal Cultural de Dansaires Manresans, també amb cantants, percussionistes i ballarins del Senegal. El 2009 va intervenir al Tradicionari del grup Ateneu Bendula, una barreja de música, dansa i cultura de Senegal i Catalunya, amb projeccions de vídeo. El 2010, crea un espectacle pedagògic per a públic escolar i familiar amb Touty Mane,

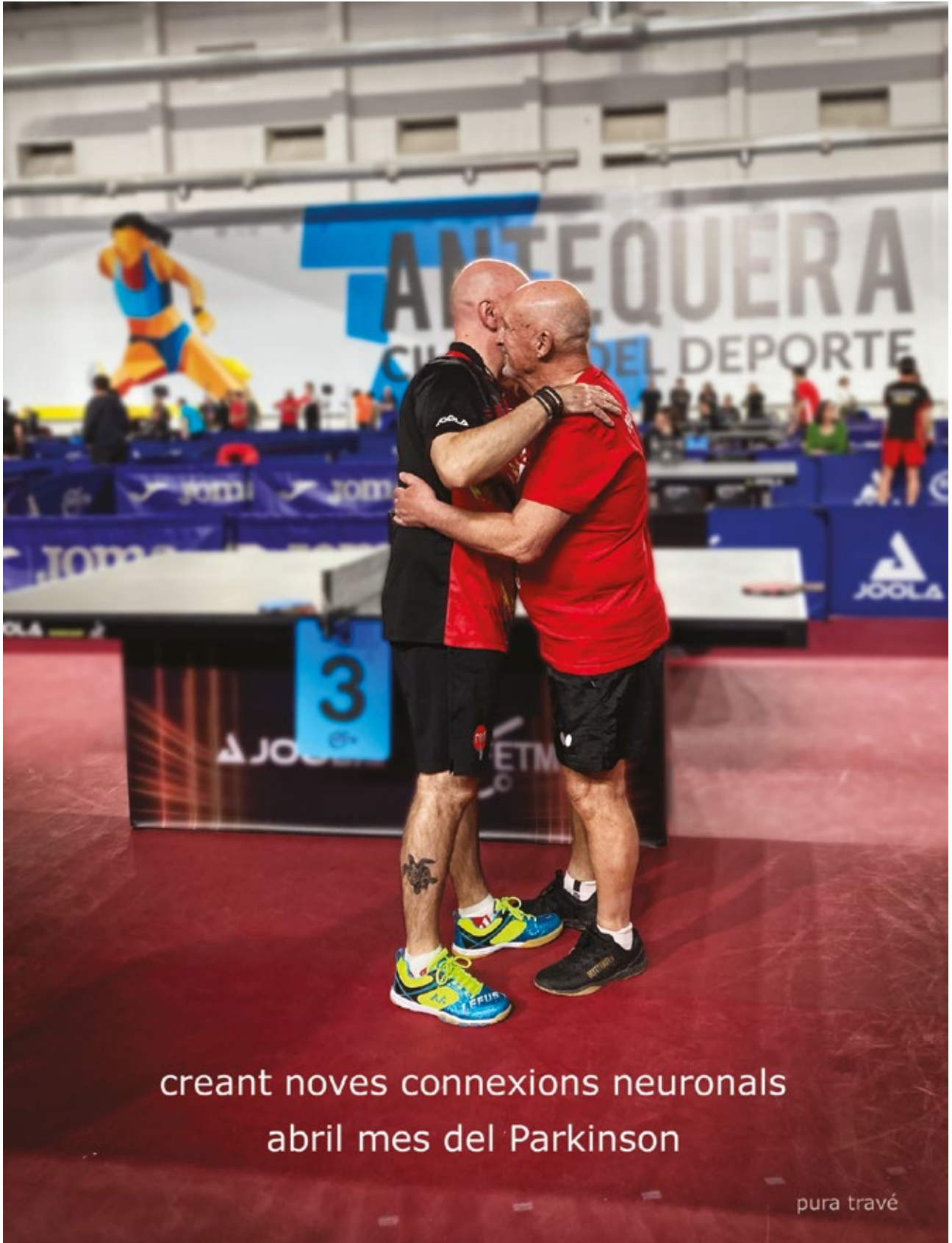

Cheikh Koite i Francesc Riera, sobre el mestissatge cultural catalanoafricà. El 2011 va formar part del grup Amar Mende per acompanyar la cantant de Buriàtia, Oyuna Baturova, per jugar amb les barreges de músiques de l'Àsia Central i la Mediterrània. El 2014 es va presentar a Sant Joan de Vilatorrada una performance amb els bastoners d'Artés acompanyats per músics d'aquí i del Marroc jugant amb plena llibertat sobre les músiques pròpies del Ball de Bastons d'Artés. També al 2014 intervé en l'espectacle *Àngel de llum*, amb el qual ha fet col·laboracions en els 25 anys de Pallassos Sense Fronteres al Teatre Lliure i al Kursaal. És autor de gran part del repertori de Band Gog, en solitari o conjuntament amb Manel Ribera, de diferents balls de gegants, de diversos ballables folk i de música per a espectacles de carrer: *Foc*, de Gog i Magog, i les músiques de la Cavalcada de Reis manresana del 2003, en col·laboració amb Marc Monsó. Ha fet els arranjaments musicals de l'espectacle *Freaks*, de Gog i Magog, juntament amb Josep Bashi. Va ser coguionista del documental *Teranga* sobre l'expedició de PSF a Casamance el 2006 i coautor dels textos de la majoria d'espectacles de Gog i Magog. Ha participat en sis expedicions de Pallassos Sense Fronteres: 1993 i 1994 a Croàcia, 2004 a Bòsnia, 2006 al Senegal, i 2008 a Perú i Kosovo. Ha col·laborat en directe o a l'estudi de gravació amb Joan Rectoret (baix elèctric), Jordi Pegenaute (guitarra elèctrica), Diego Cortés (guitarra flamenca), Enric Canada (percussió), Manel Camp (piano), Abdoul Souma (Guinea Konakry, percussió i dansa), Antunes Nasser Neto (Brasil, viola caipira), Mohamed Souleimane (Marroc, violí), Bamba Lamine Mane (Senegal, percussió i dansa), Bakary Keita (Senegal, percussió i veu), Touty Mane (Senegal, veu i dansa), Tenzin Choegyal (cantant del Tibet), Hayaf Yassine (Líban), Moslem Rahal (Síria, nai) i Wang Fang (Xina, flauta electrònica).

cultura

quadern obert

Pura Travé Fornell

creant noves connexions neuronals
abril mes del Parkinson

pura travé

Lluís Calderer, amb incertesa i poesia

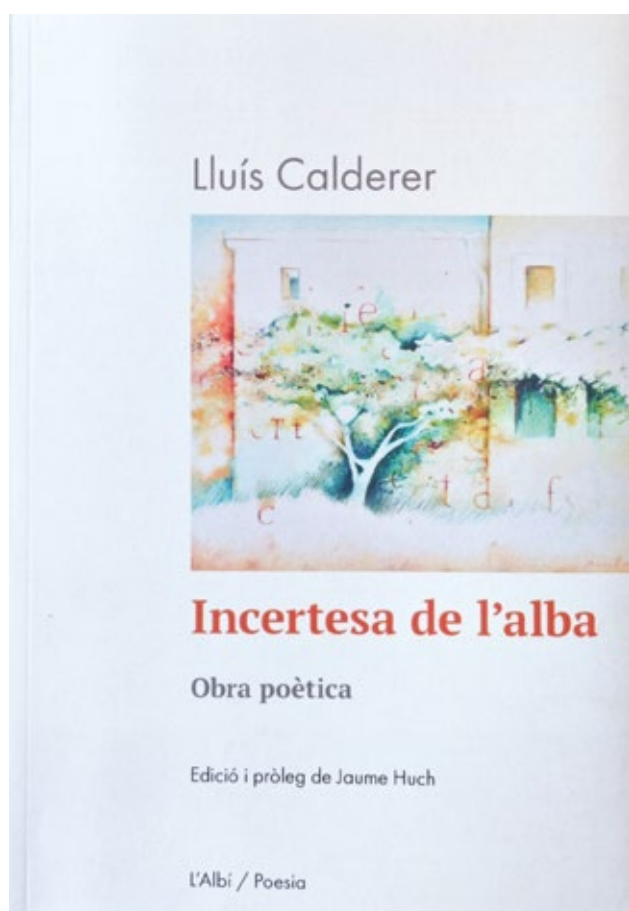
Joaquim Nogueró
Foto: Salvador Redó

Primer Sant Jordi amb la poesia completa de Lluís Calderer a les llibreries: *Incertesa de l'alba*, publicat a L'Albí, amb pròleg del seu amic i editor Jaume Huch. El volum reuneix en 260 pàgines els tres poemaris ja publicats, al costat dels poemes de *Delit d'estels* musicats per Manel Camp i un bon aplec més. Calderer, quintaessenciat. Coincidint amb la publicació d'aquest article, es podrà consultar la pàgina web de nova creació, dedicada a la figura i l'obra de Calderer, a l'adreça: <https://www.memoria.cat/lluis-calderer>.

Sant Jordi 2026. Portem sis anys amb l'absència de Lluís Calderer. Set sense veure'l a les parades, perquè per Sant Jordi del 2020 érem en ple confinament. Paga la pena aprofitar que aquest és el primer Dia del Llibre que tenim a l'abast la seva poesia completa, i recuperar el mestre estimat a través de la lectura. No n'usurparé la veu. Recorreré tant com pugui a la seva poesia. N'atendré versos i pensaments, i els compartiré amb vosaltres. Al capdavant, moltes de les coses que ell ja observava sobre el món dels darrers anys, compromès com va estar sempre amb el país, són tendències que s'han accentuat. A *Diàleg amb la poesia* (1996), ens alertava dels «fenòmens característics del nostre temps que justifiquen poder considerar la vida interior com l'espai per excel·lència de la llibertat», i això que érem lluny dels excessos amb què Trump, Netanyahu o Vox traspassen límits cada dia per estrènyer drets i paraules, reinventades amb la voluntat alienant del neollenguatge sobre el qual ens alertava Orwell i se'ls havia avançat Goebbels. La violència d'ultradreta comença a vegades sobre algunes paraules, s'aplica tot seguit a diaris i llibres, i es corre el perill de passar del gargot de tinta al de la sang, quan els mots acaben buits, fets drap al vent de les proclames.

La poesia i l'ensenyament de la literatura són un recurs preventiu. Cal no fer tard. Calderer creia en el paper

formador de la paraula i no va parar de comprometre's. Els versos que va escriure ens endinsen en el seu refugi interior, però l'hi trobem amb totes les finestres obertes. Fixem-nos en el poema d'*El pacte clos* titulat «2 de març de 1974», quan crida preguntes al vent com «Per què no tenen ales els carrers?» o «Qui diu que el vent de març multiplica esperances?», però tot seguit deplora que «al punt que arriba l'hora» sentim al coll «l'estreta del garrot». Se solidaritza amb Puig Antich, executat pel franquisme a la presó model de Barcelona aquell dia de març, quan la nit que queia damunt la dictadura aflava «els ullals dels llops» i els «contenidors» anaven plens «dels més grans mots». Aquest compromís s'emmarca en la lleialtat a la llengua catalana, a la nostra cultura i al país. L'explicita també un altre poema, publicat ara per primera vegada: tallants, els versos de «Seixanta anys i encara» ploren la mort del president Lluís Companys, afusellat un llunyà dia de postguerra, com aclareix la data afegida d'epígraf, 15-10-1940. El fragment central diu així: «I els peus descalçats / a terra, / amb la terra, / de la terra. // I un clam / i resposta / de bales. // I tot el cos / a terra, / amb la terra, / de la terra. // I encara el tret / de gràcia! // I el silenci / confessant / l'inconfessable. // I un ric-ric / a la cadena / de dies morts / sense ànima». La forma mateix ho expressa: els versos arriben curts i tallants com bales des del dolor, però també curts i fràgils com llàgrimes des del desem-

parament. Obren i tanquen el bloc citat dos versos mig contradictoris, entre el lament i el desig: «I avidesa de nit. I recança d'aurora.» Que afilat aquell filaberquí que barrina i barrina al moll de la ferida dos cops, amb els tres cops successius dels complements que situen els peus descalços i el cos «a terra, / amb la terra, / de la terra», primer vertical, després ja no.

És un *flash-back* cap a les arrels d'una esquerra que perdura avui. Ho subratlla aquell «i encara» que burxa al títol. Recórrer al record de Companys connecta amb un recurs que ell mateix havia destacat a *Diàleg amb la poesia*, quan en uns versos de Jordi Sarsanedas («El president Macià se'ns ha mort en el pessebre. / Si n'eren tres tambors, bandereta barrada») hi detectava la menció a la mort del president Macià per Nadal i, tot seguit, una referència a la Guerra Civil, amb la República concentrada metonímicament en la polisèmia del «barrada» (barrada la quadribarrada), eco també d'un llibre de Lola Anglada, *El més petit de tots*, escrit a partir de la cançó que deia: «Si n'eren

tres tambors...», Calderer escriu el que escriu perquè llegia com llegia, excel·lint-hi i traient-ne punta.

Detalls

A «Plenitud de l'ésser», de *Diàleg amb la poesia*, Lluís Calderer ens havia ensenyat que una de les «empreses més riques i suggestives de la poesia contemporània és aquella que recupera la dimensió ontològica [...] en la més pura immediatesa i evidència de la realitat de les coses». Podem recuperar la plenitud del nostre ésser en la bellesa fugissera i més lleu, temporal i arrelada. En el més particular, local, petit i humil. En els detalls de tot el que ens envolta.

Aquí prenen especial relleu els poemes localitzats a Manresa, dins espais i temps concrets. Poemes com «Terrat» de *Mentre la pols es mou* o «Celobert» d'*El pacte clos*. Al primer, hi llegim que les «mans es parlen / en arribar / la boirina del silenci, / i nosaltres les mirem / com si volguéssim entendre / els signes estranys que, morosos, / teixeixen

LLIBRERIA
PAPERERIA

des de 1906

C/ Born 24
08241 Manresa
Tel. 93 872 41 30

rubiralta24@hotmail.com
www.llibreriarubiralta.com

@llibreria_rubiralta

EDICIONS
LLIBRES PARCIR

SELECTES

- Àngel Guimerà, 74
- 08241 Manresa
- Tel. 93 873 38 82
- www.parcir.com
- parcir@parcir.com

els dits». Al llarg dels versos següents, la pluja d'agost d'un diumenge a la tarda erigeix codis similars, quan «ha tenyit les parets / de les velles cases / amb l'atziaç olor / del sac del drapaire», i la vista s'atura als «nus filferros rovellats / curulls de gotes suspeses». Són llàgrimes que tremolen, a punt de caure, mentre del celobert «pugen confoses espaciades veus». És l'instant de mentre la pols es mou. Calderer acaricia els detalls, com exigia Nabokov als escriptors. Furga en el mateix bon Déu dels detalls que perseguia Flaubert.

Seguim-lo a «Celobert». La llum del matí incideix sobre el ciment. «Un toc de rosa aviva el gris malalt / dins el quadrat de parets maculades. // S'apaguen els sorolls de l'esmorzar / mentre la roba estesa a les eixides / s'embeu els fums de les cuines de baix.» El poeta mira i escolta, veu i sent, percep i sap, quan la realitat de les coses el connecta amb el pas del temps i el poc que hi duren. S'hi entreté. Amb detalls i pels detalls, l'escena dura. Pel seguiment i la fixació, perdura. «La dona del quart pis, menuda i plena, / deslliga amb mà somorta el davantal. / Fa un gest de desvoler i s'asseu fadada. / Lliscant per espirals de pensament, / davalla al fons del pou o s'amarina? // L'agulla diu que són tres quarts de nou. // Llepa el gat als fogons la llet vessada. // Un fil de llum, fletxa de blanc certer, / topa amb el vidre brut de la finestra.» Més clar no es pot dir, malgrat la insuficiència amb què les paraules

s'enfronten a l'entropia del món. La poesia s'omple d'humanitat i fa el que pot. Es diu a «Miratge»: el mot no dit esdevé, senzillament, «els cossos en gest i ofrena de tot en el tot».

Manresa serveix tan bé com qualsevol altre indret del món: és metonímicament l'univers. No són menys concrets els altres poemes, quan parteixen de poetes i artistes, de músiques i obres clàssiques, d'una citació, un paisatge, un arbre o un moment del dia. Tot és carn de poema. També el dolor del món, quan «fuig l'esglai transfigurat en cant», quan triem l'incert de la vida abans que l'inert de la mort. Ho diu el poema inicial d'*Essència del temps*, el seu primer llibre: «cap a l'incert, contra l'inert, empeny / segur, cèl·lula en flor, matèria viva». Sempre la vida. També la del mot que ens parla «en el temps, contra el temps», quan, «rotund, el traç és signe», convertit «l'espai en blanc» en «solc d'eternitat ofert a la memòria». El mot s'omple de vida trèmula per ser «segell del Temps que ha destruït el temps», com Calderer escriu rotund al primer poema de *Mentre la pols tremola*.

Som aquí. Llegim-ho a «Encara», dins *El pacte clos*. «Potser en un gest humil tot recomença / quan fa sentit i s'estructura en falla, / quan l'ull esquiu s'ha obert a la mirada / i algú amb amor ha fos vida i paraula». Sí, llegim avui Lluís Calderer.

lèxic a la manresana

Vaic amb bici

Jaume Puig

El mes de març passat es va engegar a Manresa el nou servei municipal de bicicletes elèctriques, adreçat especialment a turistes i visitants, que disposa d'una flota de 200 unitats, de les quals 160 es destinen a llarga durada i 40 a la modalitat de curta durada, per a visites temporals a la ciutat. I el nom del servei és Baik, que vol ser una picada d'ullet a la forma habitual de pronunciar la primera persona del present d'indicatiu del verb anar: jo *vaic* (vaig) a la nostra ciutat.

I és que, com expliquem en el llibre *El parlar de Manresa*, en l'apartat de fonètica, són característiques de Manresa i el Bages les formes col·loquials en present d'indicatiu: jo *faic* (faig), jo *vaic* (vaig), jo *vec* o jo *veic* (veig), o les del present de subjuntiu: jo *faigui* (fagi), jo *vaigui* (vagi) i jo *veigui* (vegi). És un fenomen ben viu encara entre la gent

més jove, que es coneix com a *velarització* o *formes velaritzades*, que no és pas exclusiu de la nostra comarca, ja que també es fa al Berguedà i el Ripollès. Si feu servir, doncs, el nou servei Bike, podeu dir en bon manresà col·loquial: «avui vaic amb Bike».

Podeu fer arribar les vostres aportacions a elpou@elpou.cat o via Twitter, amb l'etiqueta #bagesisme.

Celebració dels reis d'Orient a Manresa Riu (1956)

J. S. Foto: Joan Farràs Boixader. Arxiu particular d'Àngel Gómez

Observem un comboi excepcional dels Ferrocarrils Catalans a l'estació de Manresa Riu, on no arribaven trens de viatgers. La xemeneia porta el número 29, arrossega dos vagons i està en una zona de dipòsit de mercaderies, amb fustes al damunt d'una via inutilitzada. El 6 de gener de 1956 va ser el primer any que l'antic Tramvia o Ferrocarril Econòmic de Manresa a Berga, ara oficialment Compañía de Explotación de Ferrocarriles por el Estado, organitzava la cavalcada de Reis per als seus treballadors. Hi ha banderes espanyoles arreu i una de Falange, a la finestra de l'edifici de l'estació. M. Teresa Santamaria, que vivia a la porteria de la Fàbrica dels Panyos, ens assegura que als anys 50 no hi passava cap tren de passatgers, llevat d'aquest dels Reis. De tant en tant, baixaven vagons buits a la platja de vies de Manresa Riu, on quedaven estacionats com a magatzem de vagons. La locomotora va ser construïda per la Maquinista Terrestre i Marítima (MTM), de la Barceloneta. Al mig veiem l'edifici de l'estació, on vivien alguns treballadors de la línia de Manresa a Olvan. Al darrere, hi ha la fusteria Alcañiz i la farinera Albareda. Al fons s'hi albiren els molls de càrrega protegits per una gran marquesina triangular. El primer vagó del tren té les llindes de les finestres arrodonides amb vidres que s'aixecaven i el segon és més petit. A l'esquerra hi ha vagons de càrrega en una via a tocar del riu i a l'altra llera el penya-segat de Coll Manresa, amb una estructura que protegeix la via de la Renfe. Més endarrere, l'esplanada del Congost, que no es veu a la foto.

Daniel Farràs, exfuncionari de la direcció financera del ministeri de Defensa francès, recorda que el seu pare, que va néixer el 12 de setembre del 1921 a Manresa, als 16 anys va ser voluntari a l'exèrcit republicà, amb permís patern. Presoner a Gandesa durant la batalla de l'Ebre, va passar per camps de concentració. L'exèrcit republicà va informar als pares que estava oficialment desaparegut, com consta al registre informàtic de la Generalitat. «No he fet res per canviar-ho. És un testimoni més d'una veritat històrica episòdica. És divertit ser fill d'una persona desapareguda». Va treballar de maquinista al Carrilet, en la línia Manresa-Olvan, en el transport de mercaderies. Una de les seves passions era la fotografia. Als anys 50 poca gent tenia màquines de retratar i els fotògrafs es guanyaven la vida fent fotos familiars als bateigs, comunions, casaments i festes religioses. La vida econòmica també en l'àmbit local anava emmarcada de manera rígida pel corporativisme falangista. «Hi havia una dotzena de retratistes registrats a Manresa i el cap del sindicat professional, Joan Vert, pensava que no hi havia lloc per a ningú més. El pare va insistir i per fi va obtenir la desitjada autorització». Va deixar de ser ferroviari per dedicar-se a la fotografia professional i artística, amb segell propi al número 10 del Remei de Dalt. Quan els anys 1959-60 una petita recessió va fer minvar la clientela, va decidir provar sort a França. El 1960 va trobar treball a la fàbrica siderúrgica de Pompey, a 10 quilòmetres de Nancy, fins que va obtenir permís d'instal·lar-se com a pintor artesanal. Va morir el 18 de setembre de 1968.

TEATRE. Joan Morros

'Una festa a Roma'

Per aquest mes de maig us recomano no perdre-us el muntatge *Una festa a Roma*, que es farà al teatre Kursaal el 16 de maig a les vuit del vespre. Té tots els al·licients per sortir de casa un dissabte al vespre per anar al teatre: El dramaturg Marc Artigau i Queralt, un repartiment de luxe encapçalat per la Marta Angelat, el Lluís Marco i l'Oriol Vila, la direcció amb una gran sensibilitat de la Clara Segura, i una temàtica, malauradament, d'actualitat. Però, per sobre de tot, perquè és una comèdia commovedora sobre l'amor i el desig a la tercera edat, quan la memòria es desfà com un castell de sorra.

VINS

Aleix Solergibert,
enòleg de Celler Solergibert

Cabernet Sauvignon Selecció Solergibert

Cabernet Selecció neix d'un moment clau per al Bages, quan la incorporació de varietats franceses va marcar un abans i un després en la manera d'entendre els vins. Lluny de desconectar del territori, aquestes varietats van esdevenir una eina per demostrar fins on podíem arribar. Era una època en què el vi negre de qualitat era terreny per explorar al Bages. Des de la primera anyada (1988), s'ha elaborat constantment mantenint l'estil definit i lluny de modes. Neix de vinyes plantades entre 1982 i 1990, que expressen maduresa i equilibri. Elaboració basada en la paciència i la precisió, amb

CINEMA. Jordi Casas

Maig de festivals

La programació de Cineclub Manresa de maig s'omple de col·laboracions amb diversos festivals, que ens permeten veure títols gairebé en primícia que s'anunciaran properament. Així, tindrem sessions de l'Americana Film Fest, el DocsBarcelona i el BCN Film Festival. Ja està confirmada la sessió amb aquest darrer festival, que tindrà lloc el diumenge 17 de maig a les 18.30 h, a l'Espai Plana de l'Om, i que estarà dedicada al centenari que enguany compleixen els cinemes Verdi de Barcelona. En aquest cas es projectarà el gran clàssic *El salario del miedo*, d'Henri Georges-Clouzot. En un poble de l'Amèrica Llatina profunda, quatre treballadors d'una companyia petroliera són contractats per transportar un carregament de nitroglicerina, que ha de servir per detonar un pou incendiari i apagar les flames. El film és tota una lliçó magistral de com mantenir la tensió de l'espectador, i es nota la seva influència en un títol d'èxit recent com *Sirat*, d'Óliver Laxe.

ART. Maria Camp

Miriam Ponsa. Ofici i activisme

L'any 2000 naixia, a l'antiga fàbrica tèxtil familiar, el projecte de la dissenyadora manresana Miriam Ponsa, de creació conscient que construeix un univers propi on el tèxtil esdevé llenguatge, memòria i acció. Amb motiu dels seus 25 anys de trajectòria, i reivindicant la moda com una eina de creació contemporània, espai de reflexió, coneixement i transformació social, l'exposició que us recomanem aquest mes agrupa una selecció de les seves col·leccions més significatives, on es fa evident la seva mirada compromesa i sensible, però també la voluntat de persistir i evolucionar. Miriam Ponsa desplega, a través de materials poc convencionals i tècniques arrelades a l'artesania, una obra que dialoga entre la mà i el pensament, entre la matèria i la idea. El resultat és un recorregut que mira al passat per projectar-se cap al futur, on ofici i activisme es fonen amb coherència i força expressiva, convidant el visitant a repensar el paper de la moda. Es podrà visitar del 15 de maig al 12 de juliol, al Centre Cultural el Casino.

maceracions llargues per extreure estructura i profunditat, un any en bota i cinc d'ampolla fan que el vi evolucioni cap a una expressió més afinada, on la intensitat inicial deixa pas a una textura més polida i una elegància sostinguda. És l'exemple de com una varietat forana pot acabar sentint-se com a pròpia, testimoni d'una època i d'una manera de fer que ha resistit el pas dels anys. Un vi que no busca adaptar-se, sinó explicar el camí recorregut pel Bages en les darreres dècades.

Preu de venda: 12 euros

Bloc de pisos de Modest Padró

Lluís Virós

Tot i que no s'ha trobat el permís d'obra original en l'arxiu municipal, se sap per memòria oral que Modest Padró havia començat aquest edifici el 1936, just abans de la Guerra Civil, i que durant el període revolucionari es va construir bona part de l'estructura. Llavors, el carrer Guimerà no estava del tot edificat i tenia una funció més industrial i comercial que no pas d'habitatge, tot i que ja hi havia algunes cases burgeses com aquest bloc del número 46. La construcció original era de planta baixa i quatre pisos i el 1942 se n'hi van afegir dos més i unes golfes, amb plànol de Joaquim Manich, aleshores arquitecte municipal de Sabadell, en estil noucentista.

Ara és un edifici plurifamiliar entre mitgeres de planta baixa i vuit pisos, dels quals sis donen a la façana i dos són àtics reculats. La composició de la façana és acurada, amb el ritme marcat per l'alineació vertical de les obertures, quatre per planta fins al quart pis, mentre les línies horitzontals estan remarcades en el primer pis pel tractament del mur d'estuc de color pedra i pel balcó corregut amb barana de balustres que ocupa tota l'amplada de la façana, així com pels quatre balconets que trenquen el ritme vertical en el cinquè pis. Els dos panys laterals de la façana sem-

blen torres, gràcies al tractament del mur d'estuc que simula carreus al voltant dels balcons, amb baranes de ferro dels extrems i als dos cossos laterals del sisè pis. La façana està coronada per una cornisa i la barana de pedra de la terrassa. Els tancaments són de persiana de llibret i la coberta és de teulada a dues vessants amb un petit terrat al sisè pis.

El catàleg protegeix parcialment l'edifici, en concret la composició i els elements de la façana per la interpretació que fa del Noucentisme, amb una estètica acadèmica ampul·losa, que marcava la diferenciació social burgesa. El promotor de l'obra va ser Modest Padró Riera, gendre d'Andreu Cabot, de qui va heretar la gestió de l'empresa que tenia la majoria de cinemes i teatres de la ciutat, que a més tenia la venda del gas butà o de molts altres productes. Padró vivia ben a prop, a la cantonada entre el Passeig i el carrer de Guimerà, i poc abans de 1936 havia comprat aquesta parcel·la a Francesc Pons Genescà.

PER SABER-NE MÉS:

COMAS, Francesc; ASSOCIACIÓ CULTURAL EL GALLINER, *Teatres i cinemes de Manresa*, Ajuntament, 2021.

DOCUMENTACIÓ:

Expedient d'obres núm. 23 de 1942 de l'Arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Manresa.

Llorenç Capdevila

Manresans de cine

Que Manresa, gràcies a les facilitats administratives que posa l'Ajuntament, es converteix sovint en plató de cinema no és cap notícia. Sovint s'hi roden sèries o pel·lícules, com recorden alguns espais de la ciutat que han fet d'escenari, com el cartell de la pel·lícula *Marlowe* que exposen al Miami.

La darrera notícia que vincula la capital del Bages amb el cinema, però, no són els espais de la ciutat on s'han rodat escenes de superproduccions, de capítols de sèries de Netflix o de curtmètrages, sinó la participació d'un manresà en una pel·lícula d'èxit.

No ens equivoquem, però. La gran notícia no és que Miki Esparbé treballi pels descosits i aparegui, només l'any passat, en films destacats com *Wolfgang*, *Frontera* o *Mi amiga Eva* –a més d'algunes sèries d'abast considerable–; o que el Jan Buxaderas faci un paper notable a la producció catalana *Balandrau*. No. La notícia cinematogràfica que va ocupar espai als mitjans bagencs el març passat va ser que el cuiner Jordi Cruz, popular gràcies a la presència televisiva en el programa *MasterChef*, fa una aparició breu a la pel·lícula espanyola més taquillera de l'any, i la quarta més taquillera de la història: *Torrente, presidente*, el sisè lliurament de la inefable franquícia de Santiago Segura.

No he vist la pel·lícula de Segura i no tinc cap intenció d'anar-la a veure. No hi tinc res en contra i reconec que Segura té una gran habilitat comercial, però no em van agradar els acudits barroers en què es fonamentava el guió dels dos primers lliuraments de la saga, que sí que vaig arribar a veure. Per això no entraré a valorar les qualitats interpretatives del cuiner manresà. Qualitats que ja suposo que no van ser el motiu pel qual el director i actor madrileny va convidar-lo a treure el cap en el seu film.

Si a Jordi Cruz li feia il·lusió sortir en un *Torrente*, me n'alegro per ell. M'agradaria, però, que les properes notícies que apareguessin sobre actrius o actors manresans que triomfen a les sales de cinema tinguessin un caire més artístic i els relacionessin, per exemple, amb interpretacions memorables o amb premis de renom. De talent, n'hi ha.

Joaquim Noguero

Lovers

El periodisme és anàlisi crítica, però la crítica no implica posar el dit a l'ull, sinó assumir un gènere interpretatiu que provi d'explicar el món, fins i tot de forma propositiva. No es tracta de fer-se el llest a costa de ningú. Si tan llestos som, hauríem de ser capaços de trobar lectures intel·ligents en propostes que potser feien curt en la intenció del creador, però que admeten altres punts de vista. Les obres universals, les clàssiques, són sempre més brillants que els seus autors. Carreguen lectures afegides pel camí. Per això als darrers anys solia encarregar als alumnes de fer crítiques positives d'obres que els havien descol·locat. No es tractava que deixessin bé allò que no els convenia, sinó que trobessin arguments sòlids per fer de l'obra un espai coherent. Buscar arguments que els convencessin.

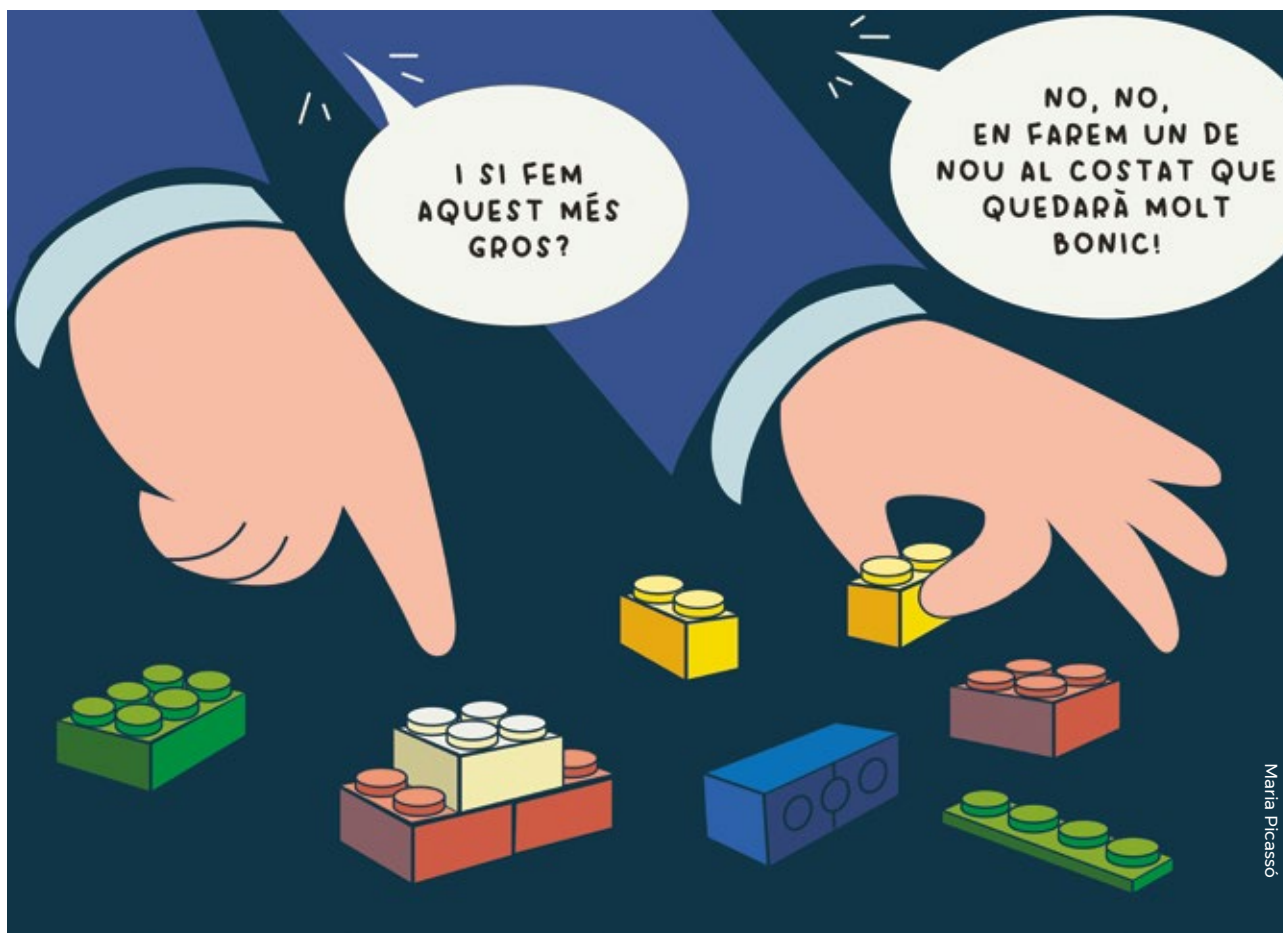
Carregar-te el que no entens és massa fàcil: la intel·ligència rau en la humilitat de dotar de sentit allò que sembla no tenir-ne. Sempre hi ha un itinerari possible en qualsevol paisatge, per agrest que es presenti. L'encàrrec en positiu trobo que té una dimensió moral –en temps de crisi necessitem relats engrescadors i convincents, ben fonamentats–, però també pràctica: avui, es cobra més de les empreses que dels mitjans clàssics a l'hora d'escriure segons quins textos, i comunicar bé no és vendre motos i enganyar, sinó trobar arguments vàlids. He escrit més crítiques bones –en el sentit clàssic de profundes, amb dades, context i arguments– per al Mercat de les Flors o segons quins festivals i exposicions que no per a cap diari, reduïda sovint la crítica de premsa a un mer comentari valoratiu, a la nota d'un *notes*. Una valoració curta acaba venent-se més que un comentari interpretatiu llarg, el publiqui qui el publiqui. Hi ha tant per triar que això implica deixar d'escriure d'allò que no paga la pena, cert. Però per poc que s'ho valgui, si ens val, ho mereix.

El crític Marcos Ordóñez, el millor narrador en castellà de la Catalunya del canvi de segle, deia a *Una cierta edad* (2019) que preferia els *lovers* als *haters*. Hi estic d'acord. Ara fa just un any que escric aquesta columna. I, per poc que en sàpiga, això vull ser. Senzillament, *lover*.

Eiquès Torres

EL CUL DEL POU

ON HA D'ANAR EL NOU PAVELLÓ?

L'equip de govern de l'Ajuntament sembla desfullar la margarida

Ja fa temps que tothom té clar que el pavelló del Nou Congost ha quedat petit pel potencial de les competicions que juga el Baxi i per la requesta que té l'esport de la cistella entre la gent de Manresa i comarca. Quan es va tenir clar que calia augmentar aforament, l'equip de l'alcalde Aloy va optar per l'ampliació. En aquell moment, la decisió ja va fer arrufar el nas a molts sectors i especialment a l'oposició municipal, que apostava per la construcció d'un nou poliesportiu. La necessitat d'una nova pista de joc i el pas dels mesos van anar pressionant l'equip de govern que, finalment, va canviar de parer. El Manresa Esportiu Bàsquet va estar content i la majoria d'aficionats, també. Però davant d'un nou pavelló naixien dues incògnites: la ubicació i, sobretot, el finançament de l'obra.

Quan tot semblava avançar de nou o, com a mínim, al ritme que solen anar les grans obres a la plaça Major, com aquell qui no vol la cosa, l'alcalde de Sant Fruitós de Bages, Joan Carles Batanés, va saltar a la palestra oferint terrenys al seu poble per construir el nou pavelló. Això sí que va fer enfurismar Marc Aloy, que no va trigar a respondre-li que el problema de Manresa no era de sòl, sinó de finançament, i que ja s'estaven estudiant mecanismes per aconseguir-lo. I sembla que l'emplaçament escollit serà l'actual pàrquing de terra de la zona del Congost. Vaja, a tocar del primer i del segon pavelló del Manresa de Bàsquet. Això si no hi ha un altre gir de guió que traslladi la construcció cap a una altra zona de la ciutat o algun altre poble també s'ofereix per acollir el Baxi.

El trumpisme s'encomana.
Fot-li bon cop de bastó!
Digues quatre bajanades
i cridaràs l'atenció.
Bé que ho sap qui el practica,
com pot ser cert escriptor
que per augmentar les vendes
ha perdut seny i raó
amb la festa de Sant Jordi
i la nostra tradició,
la de la rosa i el llibre.
¿Com pot ser que el tal senyor,
amb la Creu a la solapa,
ara amb aires de traïdor,
gallet i perdonavides,
diguei que el nostre patró
-model de cavalleria
i de bona educació,
escollit el segle XV-
va ser un vil mal tractador
d'animals que no existeixen?
Aquest home escriu ficció?

Que Sant Jordi no llogia?
Potser sí o potser no.
El que és cert és que avui dia
n'encomana la passió
per vèncer el drac: la ignorància
de qui som. Una nació
mil·lenària, amenaçada
per una constitució,
imposada per Castella
centralista i el Borbó,
que minoritza la llengua
catalana, bastió
que ens defineix com a poble
i ens aporta cohesió.
Per això avui incomoda
el nostre insigne patró,
i la catalanofòbia
cau en la provocació.
Ens fan ser espanyols per força
i si cal amb el bastó,
no fos cas que posant urnes
toquéssim el pirandó.

Que tingueu bona diada
-diada de reflexió-
que ens estimula a fer pinya
contra la substitució
d'una llengua mil·lenària,
ànima de la nació,
i a resoldre els grans problemes
enraonant i amb una flor,
fent país i fent cultura
genuïna. Sí senyor!

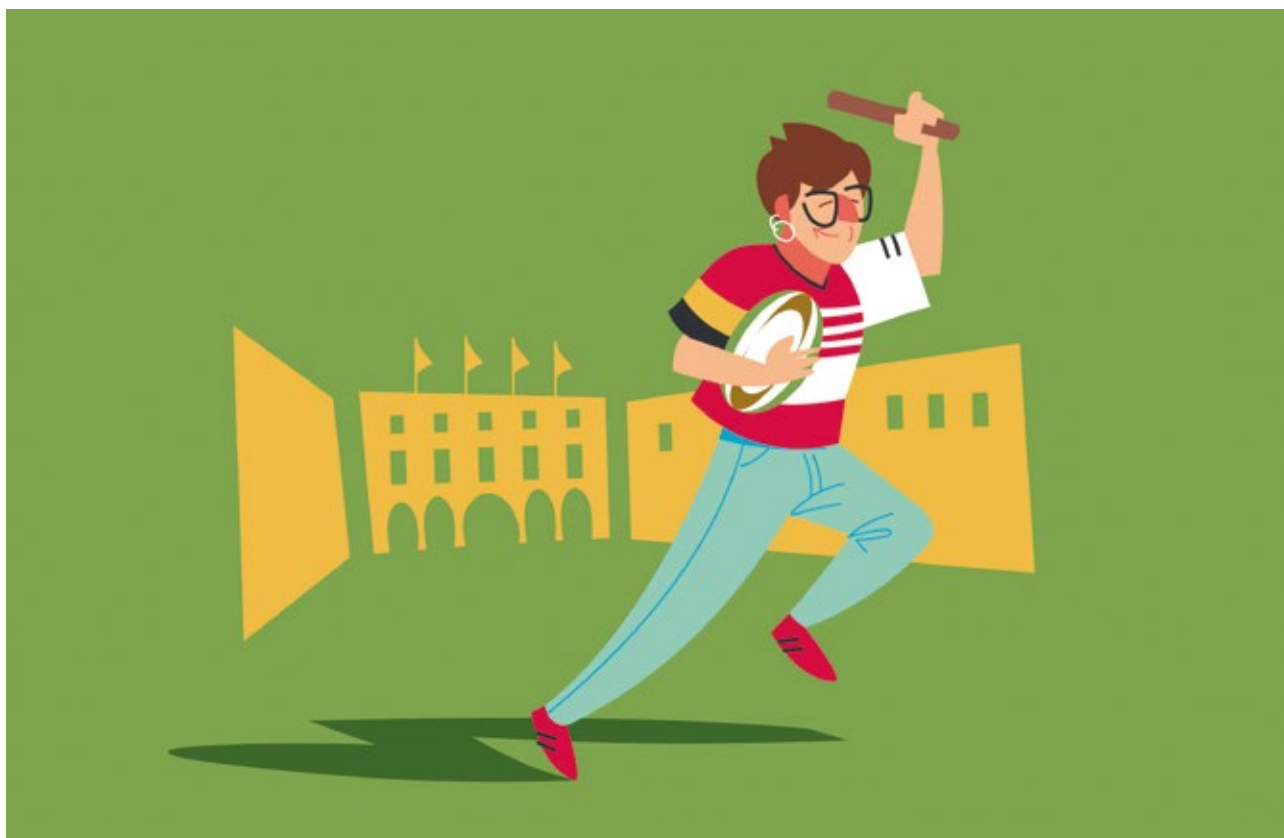
Caigut del cel

Des d'ahir que estic de mala lluna. Al matí, mentre m'estava preparant el meu Nesquik amb melindros, en mirar per la finestra de la cuina vaig veure, al terrat, una bossa de plàstic amb el que semblava una tifa dintre. Tenia un aspecte i color poc habituals. No podia ser obra de cap animal. Tot i que les restes no tenien aparença humana, només hi vaig trobar una explicació -visc en una planta baixa i tinc veïns al pis de dalt, una parella jove d'ús quaranta anys. Indignat, em vaig vestir ràpidament, vaig agafar la bossa sense miraments i vaig pujar els vint-i-quatre graons que separen les nostres vides amb una agilitat que, a vuitanta anys, em va sorprendre. La fúria em rejuvenia. En arribar al seu replà vaig començar a tocar el timbre insistentment. «Doneu la cara, maleducats!», «Sé que heu sigut vosaltres!». Van tardar molt, però finalment es va entreobrir la porta. «Està bé, senyor Llorenç? Què li passa?». «No estic bé, i em passa que estic molt enfadat!». Els dono la bossa. «Això és vostre. Trobeu normal llençar merda al terrat del veí de sota?». «Disculpi», diu ella, «però no hem estat nosaltres», i ell va afegir: «el color de les nostres deposicions no sol ser verd florit. Ha llegit aquesta etiqueta? Miri». «Jo no sé anglès». «XX587II POOBAC NASA.U.S. Sembla un regal dels seus amics americans». Em torna la bossa, per afegir irònicament «bon dia» i tanca la porta. Em vaig quedar al replà estupefacte retraient-me que potser havia d'haver reflexionat una mica abans de pujar. Ara, que em tornava a mirar el contingut de la bossa, era evident que aquella substància no era humana, o sí?

No sabia si trucar al 012 o llençar-ho directament al contenidor d'orgànica. El més important era no tornar-se a precipitar i vaig fer el que s'ha de fer en els temps que corren, consultar el Google Lens. Em va confirmar que allò eren excrements humans evacuats en alguna missió espacial. «Això amb el temps anirà buscat», em vaig dir, i ho vaig amagar dins un pot de llauna de galetes daneses a l'armari de sota l'aigüera de casa. Al vespre, el telenotícies informava que des del matí, i en un cel sense núvols, per tot el territori hi ha hagut una pluja de bosses, moltes de les quals exploten en entrar en contacte amb l'atmosfera, deixant anar el seu contingut en forma de gotes de matèria orgànica que s'han anat dipositant a terra. La gent, abduïda i meravellada, surt de les cases, es treu la roba i amb els braços oberts rep el Manà de la Nova Era.

ROSER ALEGRE, UNA DONA DE COMBAT

Segur que la teniu vista: Roser Alegre i Fontanet, un tros de dona, que s'estima la ciutat i la gent fins al punt de ser regidora a l'Ajuntament de Manresa – ja fa més de set anys!– encapçalant la candidatura dels de Fem. Si fins ara no ha estat al govern no serà per actitud o falta d'idees, diguem només que els han faltat vots o una finestra d'oportunitat, i mentrestant, penquen, proposen o denuncien tot allò que els sembla que grinyola. «Però jo no vinc d'aquesta tradició. De fet, si ara sóc a la política és per la mateixa actitud militant que em va dur a fer de cap al mijac de Crist Rei durant més de deu anys». Aquest compromís amb l'entorn probablement ja li venia una mica de família: els seus pares, l'Enric i la Pepita, sempre han estat vinculats a l'associacionisme manresà, fos als geganters, en corals o al centre excursionista, i sempre amb aquell esperit de voluntat de servei. I és en aquest ambient que la Roser creix, al costat del seu germà Pau. Va a la Flama i té flaca per la via artística, començant per la flauta travessera al Conservatori –«quan encara era allà al carrer Jaume I, hi vaig fer fins a quart de grau mitjà!» i, també, amb les classes de dibuix al Cop d'ull o a cal Barés, o les colònies musicals de Tírvia o Nèret, en uns estius plens de felicitat. Resolta la secundària al Pius Font i Quer, se'n va a fer Sociologia a l'Autònoma mentre enfila tot de feines com ara aquell programa Quedem? a Òmnium Bages, que continuarà dos anys més des de la seu nacional. Tipa de baixar a Barcelona, posteriorment s'ocuparà de la dinamització del Casal Flors Sirera, a les Saleses.

«I no vaig descobrir la política fins als 27 anys, em penso, quan des de l'Ateneu la Sèquia organitzem la colla bastonera Manrússia Van del Pal, que des del primer dia ha estat un espai de cultura popular autogestionada». Això i la cooperativa de consum la Guixa l'acostaran cada vegada més a les CUP, on de primer només manifesta públicament el seu suport. «L'any 2015 ja era al vuitè lloc de la candidatura, i el 2019 em van proposar d'encapçalar-la. Mirat en perspectiva no m'ho vaig rumiar gaire i vaig dir que sí». Els dos primers anys s'hi aboca a temps complert gràcies a l'atur, per tal d'aprendre com funciona la màquina municipal, però avui compatibilitza la dedicació política amb mitja jornada a la cooperativa l'Arada, «en programes de dinamització comunitària al Bages, Solsonès sud o Cadí-Moixeró». I amb tot això no podem pas oblidar el seu vessant esportiu, recuperat fa poc més d'una dècada. «De jove ja havia fet natació, però ho vaig deixar per la música. I encara que sempre he estat de fer muntanya, no recupero els entrenaments fins descobrir el rugby!». I és al rugby on mesura la seva energia, ara enquadrada a les *rugby mater*, que son mares de l'escoleta de rugby –«un rugby suau, sense placatges!». Tot plegat amb la mateixa passió per Manresa i per la gent de Manresa, contra la pobresa i les desigualtats, definitivament batalladora entre la melé i les bastonades. I convençuda que el dia que ja no sigui a les institucions potser tindrà un xic més de temps propi, però que no deixarà mai de vincular-se a aquest activisme social que la fa viure.

CITES BÍBLIQUES

En el ple municipal en què es debatia la proposta de substitució de la denominació de Policia Local per la de l'antiga Guàrdia Urbana, el regidor de Seguretat Ciutadana va i deixa anar a tall d'argument irrefutable: «Al Cèsar el que és del Cèsar i a Déu el que és de Déu». El que va voler dir amb això importa poc. Les cites bíbliques sempre són sentenci-oses, per no dir implacables. Atès que són d'inspiració divina no hi ha mortal capaç de rebatre-les. No hi fa res que no estiguin a l'alçada de la situació i no encaixin prou amb el context. Qui pot rebatre el jutge quan, després d'ordenar un desnonament, declara: «Feliços els humils perquè ells posseiran la terra»? O aquell metge que, adreçant-se al malalt terminal, diu: «Hi ha un temps per néixer i un temps per morir». O encara aquell polític que, acusat de corrupció, proclama en defensa pròpia: «Qui estigui net de culpa que llanci la primera pedra». O el comandant d'avió que, a punt d'estavellar-se l'aparell, pren la paraula i prova de calmar els ànims dels passatgers, tot dient-los: «Qui vulgui salvar la vida, la perdrà». És ben sabut que «els últims seran els primers», els primers a caure per l'abisme.

BUGADA AL POU

PENITENT

Més d'un lector de la revista m'ha comentat que en la processó del Divendres Sant, que va tenir molt seguiment, com cada any, va despertar força curiositat i sorpresa la participació d'un únic penitent vestit amb la corresponent vesta encaputxada, que arrossegava unes cadenes espectaculars durant tot el recorregut. Em diuen de bona font que es tracta d'un penitent conegut en els ambients de les entitats culturals de la ciutat, del qual no diré el nom, per respectar l'anonimat de la vestimenta.

TACOS GALOS

L'obertura a Manresa el mes de març de l'onzè local a Catalunya de la cadena de menjar ràpid Tacos Galos va generar molta expectació i la policia local –perdó, la *guàrdia urbana*– hi va haver d'anar a regular el trànsit. Ara bé, el fet que tota la retolació de l'establiment fos en castellà va motivar queixes i la intervenció de l'Ajuntament, segons m'expliquen. El fet és que l'empresa ho va esmenar parcialment i fins i tot se'n va fer ressò a les xarxes, amb un to una mica reticent. El cas és que la presència del català hi és força testimonial, però la imatge és una prova que ho van fer, encara que fos molt parcialment.

OLÍMPIA

Les obres del carrer Guimerà avancen a tota pastilla. Potser és aquesta velocitat la que ha fet que una bona iniciativa per aproximar la cultura als vianants tingui una petita pífia. Una pífia que segurament encara s'és a temps de corregir. Precisament un vianant del carrer Guimerà m'explica i ho acredita la foto adjunta que en el terra de davant de l'antic cinema Olímpia, on hi ha actualment una coneguda botiga de roba, hi han col·locat una làmina de ferro amb una inscripció que diu *Cine- ma Olímpia (1926)*. La petita o gran pífia, segons es miri, és que el cinema Olímpia va ser inaugurat el 8 de juliol de l'any 1927. És clar que algú pot dir que això és filar molt prim.

ARRAN S'EQUIVOCA

Una amable lectora em fa arribar aquesta imatge d'una pintada al carrer Camp d'Urgell signada per Arran, que reivindica la independència, el feminisme i el socialisme. Llàstima que els logos del costat de cada lema no acabin de coincidir!

L'EDAT NO PERDONA

El diari *Avui* –actualment *El Punt Avui*– acaba de complir justament 50 anys i això, evidentment és motiu de felicitació, pel que va representar en la història del periodisme en català. Però, com que ningú no s'escapa dels *follets* de la premsa, em faig ressò aquí de l'errada que em passen, de la defunció de la manresana Dolors Rusiñol Corominas, a l'edat de... 1000 anys! Almenys això és el que publicava el *Punt Avui* a la seva pàgina web, el dia 11 d'abril. Feta la investigació pertinent, veig que la Dolors va morir als 85 anys i no cal dir que acompanyo en el sentiment els seus familiars, però no em puc estar de recollir aquesta curiosa pífia.

UN CIUTADÀ ANOMENAT TONI LATORRE

El mateix diari es feia ressò, en l'edició del 17 d'abril, en l'apartat de les necrològiques, de la defunció del docent Toni Latorre, que el rotatiu batejava com a «professor de Manresa». El cas és que llegint el cos de la notícia es deia que la informació provenia del *Diari de Terrassa*, malgrat que l'equívoc con-

tinuava amb l'afirmació que l'alcalde de Manresa, Jordi Ballart (sic) havia lamentat la defunció, i que la notícia havia provocat consternació als centres *manresans* on havia treballat, com ara l'institut Montserrat Roig i l'entitat Som Riures. Vaja que el redactor no tenia el dia.

LA HISTÒRIA D'UNA PORTA

M'expliquen que a Manresa hi ha una casa modernista situada davant del col·legi Renaixença, com que és molt velleta ha conegut molta gent, entre ells el president Macià quan va venir a inaugurar l'escola, i també els veïns, comerciants i vianants.

Un dia aquest edifici anomenat Casa Torra va decidir canviar la seva porta d'entrada de fusta amb decoracions modernistes per una vidriera i donar més llum a l'escala, per això va llogar uns paletes per fer el canvi i llençar a la foguera la porta vella. Però a prop hi tenia un comerciant molt emprenedor i implicat amb els corrents catalanistes culturals, que coneixia la casa com a veí i els paletes com a clients. Era l'Urbici Selga Torras i ell, amb el carro de repartir el ciment, va salvar la porta de la crema i li va donar una segona vida muntant-la al magatzem que estava construint als afores de la ciutat, a la cra. de Vic prop del Pont de Ferro.

Els anys van anar passant, la ciutat es va fer seus els afores i aquest magatzem el van enderrocar per fer-hi pisos, llavors l'Urbici ja no era entre nosaltres i la porta va tornar a quedar desempaçada. Sortosament, una de les joves de l'Urbici, la Maria Àngels Brunet Salomó, a qui agradaven els trastos vells, junt amb el seu fill Jordi, es van encarregar de situar-la a cobert i salvar-la un cop més. De llavors ençà han passat més de 25 anys i el Jordi ha provat de donar-la a la Casa Torra amb la condició de restaurar-la i situar-la visible a l'entrada.

Com que la porta fa molt de temps que és lluny de casa seva, i el que no es coneix no s'estima, no troba la manera de tornar amb els seus. Finalment la ciutat, per mediació de l'alcalde Marc Aloy, l'acollirà i l'exposarà al Museu de l'Aigua i el Tèxtil per a benefici de ciutadans veïns i comerciants. Un bon final.

RAÓ #7.950.324 MARINA

“Tornar a casa
tranquil·la
sigui l’hora
que sigui”

TENIM

8 MILIONS
DE RAONS
per disposar
d’un finançament
propi

I ARA

4.686
MILIONS
D’EUROS MÉS
per arribar
on volem arribar

gen.cat/noumodeldefinançament

Generalitat
de Catalunya

El Govern de
Tothom

LA FAUNA DEL CARDENER

Del 24 d'abril al 10 de maig de 2026
Centre Cultural el Casino

Horaris de visita: de dimarts a diumenge i festius de 17.30 a 20.30 h.
Divendres 1 de maig, tancat.